Jenny Alsarve & Katarina Boye

’Man vill ha det lite jämställt sådär’

Planer för föräldraledighet och arbetsdelning bland blivande föräldrar

Arbetsrapport 14 2011

ÖREBRO UNIVERSITET
AKADEMIN FÖR HUMANIORA, UTBILDNING OCH SAMHÄLLSVETENSKAP

Innehållsförteckning

Inledning....3
Doing gender och relativa resurser....4
Syfte och forskningsfrågor....6
Disposition....6
Tillvägagångssätt och empiriskt material....6
Mot mödravårdcentralen!....6
Intervjuerna....8
Intervjupersonerna....9
Forskningsetiska frågor....12
När tal blir till text....12
Bearbetning av materialet....12
Det stundande föräldraskapet....13
Planer för föräldraledigheten....13
Motiv bakom beslutet – ideal och föreställningar....17
Hur har beslutsfattandet gått till?....21
Övriga strategier....23
Arbetsdelning i framtiden....24
Hushållsarbete under föräldraledigheten....24
Hushållsarbete efter föräldraledighetens slut....33
Omsorg - under och efter föräldraledigheten....35
Sammanfattande diskussion....43
Referenser....46
Bilaga 1 Brev till mödravårdscentraler....48
Bilaga 2 Informationsfolder....49
Bilaga 3 Webbannonsen....51
Bilaga 4 Beskrivning av paren....52
Bilaga 5 Intervjuguide....54
Bilaga 6 Diagram....63
Bilaga 7 Enkät....67

Inledning

På många sätt genomsyras det svenska samhället av jämställda ideal. Svensk familjepolitik har sedan länge betonat individens rättigheter till självständighet och oberoende och haft som målsättning att skapa jämställdhet och en demokratisering i familjer (Lundqvist & Roman 2009). Den här utvecklingen stämmer väl överens med sociologiska teorier som betonar ökad individualisering, jämlikhet och demokratisering av familjerelationer (se t.ex. Giddens 1991, jmf. Ahlberg m.fl. 2008) liksom med forskning kring ’den förhandlade familjen’, där paret förhandlar sig fram till förhållandets form och innehåll istället för att, som i den könsuppdelade kärnfamiljen, i högre grad följa fasta normer (Beck & Beck-Gernsheim 2002).

Trots det visar empirisk forskning att genus alltjämt reproduceras i heterosexuella parförhållanden, vilket antyder att ovanstående teorier underskattar de strukturella förutsättningarna och deras inverkan på individens handlingar (Ahlberg, Roman & Duncan 2008). Till exempel ägnar svenska kvinnor mycket mer tid år barn och hushållsarbete än svenska män gör (t.ex. Evertsson & Nermo 2004). Detta är speciellt tydligt i småbarnsfamiljer. Män har visserligen ökat sin andel av den utnyttjade föräldrapenningen, men år 2005 hade ändå 20 procent av alla femåringar en pappa som inte tagit ut någon föräldraledighet och bara 2,5 procent av alla åttaåringar hade föräldrar som delat föräldraledigheten lika mellan sig, dvs. inom ett intervall på 40-60 procent (Försäkringskassan Statistik 2005:1). Det tycks finnas ett glapp mellan den diskursiva nivån, normen att män numera förväntas vara omsorgsgivare och föräldralediga i hög utsträckning, och den praktiska nivån, hur män agerar i det vardagliga livet (jmf. Bekkengen 2003; Plantin 2003). Det finns också stora skillnader mellan könen i det betalda arbetet. Medan heltid länge har varit det typiska bland män är det mycket vanligare bland kvinnor med småbarn än bland män att arbeta deltid. Fäder arbetar dessutom heltid i större utsträckning än vad män utan barn gör (Statistiska Centralbyrån 2010a; Statistiska Centralbyrån 2010b).

Att spendera tid tillsammans med sitt barn är såklart ofta en positiv erfarenhet, men de resulterande könstypiska arbetsmönstren reproducerar ojämställdheten i hemmet och på arbetsmarknaden. De bidrar till statistisk diskriminering av kvinnor och till horisontell och vertikal könssegregering på arbetsmarknaden (t.ex. Ruhm 1998). De gör också kvinnor mer ekonomiskt sårbara vid skilsmässa (Gähler 1998; 2001). Samtidigt har studier visat att föräldraledighet bland förstagångsfäder hänger samman med minskad skilsmässorisk (Oláh 2001). Det tycks alltså som att mäns föräldraledighet kan få vissa positiva konsekvenser för parförhållandet, även om det kausala sambandet också kan vara det omvända. Att kvinnor tar ut en majoritet av föräldraförsäkringen samt arbetar deltid i högre utsträckning än män under småbarnsåren får betydande konsekvenser för kvinnors och mäns positioner i yrkeslivet, men kan också få följder på sikt med avseende på fördelningen av hemarbetet (t.ex. Boye 2008). Med detta i åtanke är det av största vikt att närmare undersöka vad som händer vid tiden för första barnets födelse.

Projektet ’Mellan dröm och verklighet. Internationella och nationella studier av föräldraskap och arbete ur ett genusperspektiv’ (Vetenskapsrådet dnr. 2008-1816) är en del av ett internationellt samarbete där forskare från Sverige, Tyskland, Nederländerna, Spanien och Italien ingår. Inom ramen för detta samarbete studeras hur förhandlingar och beslut kring fördelningen av hemarbete[1] och yrkesarbete går till i heterosexuella par där båda förvärvsarbetar, och hur dessa processer skiljer sig åt mellan välfärdsmodeller med skillnader i sådant som familjepolitiska

[1] Begreppet ’hemarbete’ innefattar här både hushållsarbete och omsorgsarbete som sker i hemmet, medan ’hushållsarbete’ kommer att användas om allt arbete i hemmet som inte innebär direkt vård och omsorg om t.ex. barn.

institutioner och socialförsäkringssystem. Kvantitativa data kring fördelningen av yrkesarbete och hemarbete kombineras med en kvalitativ, longitudinell ansats där samma par intervjuas och följs över tid. Fokus ligger på par som får sitt första barn eftersom förändringar i arbetsdelningen som sker kring första barnets födelse är centrala för jämställdheten i hushållet och även har långsiktiga konsekvenser för jämställdheten på arbetsmarknaden (t.ex. Mandel & Semyonov 2005; Ruhm 1998). I Tyskland har intervjuer med förstagångsföräldrar redan genomförts vid två tillfällen, före och efter födelsen av parens första barn. I de andra fyra länderna har den första omgången intervjuer med blivande föräldrar genomförts, eller håller på att genomföras (hösten 2010).

I den här rapporten behandlas den kvalitativa delen av det svenska projektet. Den första etappen i detta projekt genomfördes under våren och sommaren 2009, då 20 par som väntade sitt första barn intervjuades. Uppföljningsintervjuerna genomförs vintern och våren 2010/2011. I den här rapporten presenterar vi projektets vetenskapliga och teoretiska bakgrund, insamling av kvalitativa data och analytiskt tillvägagångssätt. Här görs också en första analys av den första etappens intervjuer med blivande förstagångsföräldrar med fokus på framtidsplaner och beslutsfattande kring fördelningen av hemarbete och föräldraledighet. Syftet med denna analys är framför allt beskrivande.

Doing gender och relativa resurser

I det här avsnittet beskriver vi de två teorier som är mest centrala för det svenska projektet. Syftet är inte i första hand att använda teorierna i föreliggande analys utan att ge en bakgrund till utformningen av det kvalitativa projektet. De två teoretiska ansatserna syftar båda till att förklara arbetsdelningen i hushåll. *'Doing gender'-ansatsen* beskriver hur människor "gör kön"[2] i alla vardagliga sammanhang. Genus betecknar här en aktivitet där personer demonstrerar vilken könskategori de tillhör, vilket innebär ett ständigt skapande och återskapande av former och uttryck för kön. Könskategorierna baseras på socialt fastställda biologiska kriterier, men vi har sällan direkt tillgång till information om dessa kriterier. Samtidigt är kategoriseringen av individer in i könskategorier grundläggande för vårt samhälle och vår kultur. Därför är genus, görandet av kön, oumbärligt för att en individ ska kunna kategoriseras och därmed bli begriplig för andra. Kön görs i all social interaktion, oberoende av till vilken grad det resulterande uttrycket stämmer överens med de i situationen rådande uppfattningarna om en given könskategori. Viktigt är också att görandet av kön inte ses bara som en process som sker på interaktionsnivå, mellan enskilda individer, utan att det representerar en koppling mellan denna nivå och sociala institutioner på samhällsnivå. Det individuella görandet av kön legitimerar en hierarkisk, social ordning och får den att framstå som "naturlig" (West & Zimmerman 1987). När kön görs i vardagliga processer i den svenska välfärdsstatliga kontexten görs det till exempel i ett sammanhang där en stark jämställdhetsdiskurs kombineras med genus som innefattar tydliga traditionella drag.

Hemarbete ses som en av många könade aktiviteter som är en del av görandet av kön (t.ex. Bittman 2003). På grundval av sin studie av amerikanska hushåll på 1970-talet menade Sarah Fenstermaker Berk (1985) att fördelningen av hemarbete och yrkesarbete i heterosexuella par inte bara syftade till en effektiv produktion av hushållsvaror och -tjänster, utan att den också producerade kön. Detta var en rimlig förklaring till att fördelningen av hemarbetet varierade så

[2] En mer direkt översättning från det engelska begreppet 'do gender' skulle vara att 'göra genus'. Vi väljer ändå att använda begreppet 'göra kön' här eftersom det är den etablerade översättningen inom svensk forskning.

lite mellan par med olika förutsättningar, framför allt mellan par med en yrkesarbetande kvinna och par där kvinnan inte yrkesarbetade. Det är troligt att fördelningen av hemarbete mellan kvinnor och män kan ha samma dubbla syfte i den svenska kontexten på 2000-talet, vilken är den kontext som undersöks i föreliggande projekt. Sannolikt ser dock själva görandet av kön annorlunda ut på grund av sociala, normativa, politiska och institutionella skillnader mellan Sverige idag och USA på 1970-talet. Liknande resonemang går förmodligen också att överföra till exempelvis uttaget av föräldraledighet; när kvinnor och män tar ut föräldraledighet gör de också kön. Övergången till moderskap respektive faderskap, för kvinnor och män som får sitt första barn, kan förstås som en könskapande process, och fördelningen av föräldraledighet och hemarbete kan ses som komponenter i denna process. Eftersom det här projektets övergripande syfte bland annat är att studera hur blivande förstagångsföräldrar förhandlar om hemarbete, föräldraledighet och yrkesarbete ur ett genusperspektiv framstår doing gender-ansatsen som relevant.

Det relativa resursperspektivet behandlar istället hur fördelningen av resurser, så som ekonomi och social position, påverkar maktfördelningen i hushållet och därmed förhandlingar och beslutsfattande mellan de parter som ingår i hushållet. När den ena parten i ett par bidrar med mer av en resurs som båda parterna är beroende av får denne större inflytande över utgången av förhandlingar och har t.ex. större möjlighet att förhandla bort uppgifter som den upplever som tråkiga och mindre givande, vilket skulle kunna vara hushållsarbete eller yrkesarbete. Värdet på resurserna beror bland annat på i vilken utsträckning de underlättar för den som innehar dem att klara sig utanför förhållandet, t.ex. att klara sig på sin egen inkomst. Ju större resursskillnaderna är mellan parterna, desto större chans har den med störst resurser att få sin vilja igenom (Lundberg & Pollak 1996). Perspektivet är alltså könsneutralt men anses kunna förklara könsskillnader i hushållsarbete eftersom kvinnor i heterosexuella par ofta har mindre (ekonomiska) resurser än de män som de bor ihop med.

Det relativa resursperspektivet har fått empiriskt stöd i amerikanska (Bittman et al. 2003; Brines 1994; Evertsson & Nermo 2004; Greenstein 2000) och australiensiska studier (Bittman et al. 2003), men endast svagt stöd i studier av svenska data (Evertsson & Nermo 2004, 2007). De amerikanska och australiensiska studierna har också visar ett samspel mellan relativa resurser och görandet av kön. Så länge kvinnans resurser inte översteg mannens var fördelningen av hushållsarbete mer jämn ju jämnare fördelningen av resurser var. När kvinnans resurser översteg mannens gällde detta inte längre; kvinnans andel av hushållsarbetet låg kvar på samma nivå eller till och med steg ju större hennes resurser var jämfört med mannens. Detta tolkades som att paren kompenserade bristen på ”rätt” görande av kön inom ett område genom att vara extra könstypiska inom ett annat, vilket stöder ’doing gender’-perspektivet (Bittman 2003; Brines 1994; Evertsson & Nermo 2004; Greenstein 2000). I Sverige har man inte funnit något stöd för detta omvända samband mellan resurser och andel hushållsarbete. Att hushållsarbete är traditionellt könat också i Sverige visas dock bland mycket annat av det faktum att kvinnors andel av hushållsarbetet är större än mäns i alla par oavsett parternas relativa resurser (Evertsson & Nermo 2004, 2007). Också det här perspektivet på kvinnor och mäns resurser blir viktigt när vi undersöker hur heterosexuella par resonerar och förhandlar om yrkesarbete, hemarbete och föräldraledighet.

Ovanstående teoretiska ansatser finns med som grund i utformandet av de kvalitativa intervjuerna med förstagångsföräldrar och kommer i framtida analyser att ses som möjliga redskap. I analyserna i denna rapport hänvisas dock i liten utsträckning till den teoretiska bakgrunden eftersom dessa analyser framför allt är beskrivande.

Syfte och forskningsfrågor

I föreliggande rapport fokuserar vi på framtidsplaner kring fördelningen av hemarbete och föräldraledighet mellan blivande småbarnsföräldrar och på förhandlingar och beslutsfattande före första barnets ankomst. Den övergripande ambitionen är att ge en bild av hur beslutsfattande om hemarbete, föräldraledighet och i viss mån yrkesarbete kan ske hos par som väntar sitt första barn samt hur planerna inför livet som småbarnsföräldrar kan se ut innan barnets födelse. De frågor som kommer att studeras är:

1. Hur ser de blivande föräldrarnas planer för fördelningen av föräldraledighet och hemarbete ut?
2. Hur förhandlar de om föräldraledighet och hemarbete?
3. Vilka föreställningar och motiv ligger till grund för deras beslut?

Disposition

Efter detta inledande avsnitt följer ett avsnitt där vi presenterar den kvalitativa undersökningens tillvägagångssätt och empiriska material. Därefter följer två avsnitt där vi presenterar en första analys av den första omgången djupintervjuer med 20 sammanboende, heterosexuella par. Dessa analyser är tematiskt uppbyggda och består av två övergripande teman: *föräldraskap* och *framtida arbetsdelning*. Avslutningsvis för vi en diskussion där vi sammanfattar de huvudsakliga resultaten.

Tillvägagångssätt och empiriskt material

Mot mödravårdcentralen!

Tre kriterier låg till grund för urvalet av intervjupersoner: 1) de skulle vänta sitt första gemensamma barn, 2) båda parterna skulle vara yrkesverksamma och 3) de skulle bo tillsammans. Valet att intervjua blivande förstagångsföräldrar motiverades av att det i och med första barnets födsel ofta sker förändringar i vardagslivet, där man som blivande förälder för första gången måste ta ställning till fördelningen av föräldraledigheten, hur länge man tänker sig vara borta från arbetet, när barnet ska börja på barnomsorg osv. Hos heterosexuella par sker ofta en förändring vid första barnets födsel vad gäller parets arbetsfördelning mot en allt mer könstypiskt traditionell fördelning av yrkesarbetet och hemarbetet (jmf. Ahrne & Roman 1997, s.29f; Boye 2008). Vi har därför sökt efter heterosexuella par som väntar sitt första barn, eftersom det var könsrelationen man-kvinna och den nämnda förändringen i parets arbetsfördelning som tycks inträda vid första barnets ankomst som vi ville studera. Att studera samma process hos samkönade par skulle ha varit intressant och berikande, men det ryms inte inom ramen för den här studien. Det internationella samarbetsprojektet, som studien är en del av, riktar dessutom som redan nämnts strålkastarljuset mot heterosexuella par.

Att de intervjuade skulle vara yrkesverksamma var viktigt eftersom en övergripande frågeställning i studien är hur paret förhandlar och beslutar om yrkesarbete och hemarbete. Inte minst var vi intresserade av att studera hur blivande föräldrar resonerar kring föräldraledigheten. En tanke var också att genom att båda är yrkesverksamma har de åtminstone vissa liknande förutsättningar, även om det kan skilja i lön och arbetsvillkor, jämfört med om en till exempel

varit arbetslös. På det sättet framstår det inte som givet på förhand hur de ska fördela föräldraledigheten eller hur hemarbetet ska fördelas. Att paret skulle bo tillsammans motiverades med att vi ville undersöka deras gemensamma vardagsliv, de vardagliga beslutsprocesserna och deras arbetsfördelning som just sammanboende.

För att komma i kontakt med personer som uppfyllde dessa kriterier kontaktades i ett första skede olika mödravårdscentraler/barnmorskemottagningar i en storstad, närmare bestämt i fyra olika stadsdelar eller förorter.[3] Urvalet av områdena gjordes med hjälp av statistik över medelinkomsten i områdena (SCB Statistikdatabas mars 2009) . Vi valde ut två områden med en hög medelinkomst (ca 300.000 - 360.000 kr/år) och två områden med lägre medelinkomst (ca 200.000-250.000 kr/år). Förhoppningen var att i förlängningen genom kontakten med mödravårdcentralerna få ett varierat urval av blivande föräldrar utifrån bland annat klass och etnisk bakgrund. Eftersom det senare visade sig svårt att få tag i intresserade personer, särskilt från områdena med lägre medelinkomst, utvidgades kontakten med mödravårdcentraler till fler områden och även till fler städer. Genom den första kontakten med mödravårdcentralerna, där vi informerade om projektet såväl skriftligt som muntligt per telefon, fick vi möjlighet att besöka s.k. föräldragrupper, dvs. grupper med blivande föräldrar som genomgick den frivilliga föräldrautbildningen. Vid dessa besök informerades muntligt om projektet och skriftligt genom utdelande av en informationsbroschyr.[4] I broschyren fanns uppgifter om projektet och det framgick att vi var intresserade av att studera hur blivande föräldrar resonerar kring yrkesarbete, hushållsarbete och föräldraledighet. Vidare fanns också kontaktuppgifter till forskarna i projektet, information om vilka par vi sökte, information om att en eventuell medverkan i studien var frivillig och att de deltagande i studien garanterades anonymitet. Det framgick också att vi var intresserade av att göra en uppföljning ca ett och ett halvt år efter barnets födsel. Vid varje mödravårdcentral placerades en ”brevlåda”, oftast i väntrummet, där intresserade par kunde lämna den intresseblankett som medföljde broschyren. Vissa par meddelade direkt sitt intresse i samband med informationsträffen, andra senare genom att lämna blanketten i lådan. I något fall då föräldragruppsträffen ställdes in eller det inte var möjligt med en sådan personlig information lämnade vi endast informationsfoldrarna och brevlådan hos barnmorskorna på mödravårdcentralen.

Vi har också använt oss av andra arenor för att komma i kontakt med blivande föräldrar, nämligen Försäkringskassans frivilliga informationsmöten om föräldrapenning, möten för blivande föräldrar på sjukhus samt en webbannons.[5] Webbannonsen placerades på ”Familjeliv.se” och ”Gravid.se”, två webbplatser som bedömdes populära med många besökare från blivande-föräldrarkategorin. Sju par nåddes med hjälp av webbannonsen. I takt med att intervjuerna började genomföras har också snöbollsurval använts i viss utsträckning, vilket betyder att vi fick två par genom tips från redan intervjuade par. Genom att kontakten har skett på dessa sätt, där de intresserade har fått anmäla sitt intresse till oss, kan vi förvänta oss en viss bias bland paren, dvs. att de par som har ställt upp troligtvis är par där en eller båda har ett intresse för dessa frågor. Kanske är risken också stor att det är par som uppfattar sig själva som relativt jämställda som har ställt upp, eftersom normer om jämställdhet är starka i Sverige. Detta behöver inte innebära några problem för vår studie, men det är viktigt att ha i åtanke när vi diskuterar våra resultat. Vi återkommer till det nedan.

[3] Se bilaga 1 för brevet som sändes ut till de olika mödravårdcentralerna/barnmorskemottagningarna.
[4] Se bilaga 2 för informationsbroschyren.
[5] Se bilaga 3 för webbannonsen.

Intervjuerna

Totalt har 40 djupintervjuer genomförts, med 20 kvinnor och 20 män. Samtliga av de intervjuade paren väntade sitt första barn, vissa inom loppet av någon vecka från intervjutillfället, andra inom ett par månader. I ett fall hade barnet hunnit födas och var en vecka gammalt när mannen intervjuades. Intervjuerna genomfördes under perioden april till och med augusti 2009. Vi har genomfört separata intervjuer med kvinnan och mannen i paret. Skälet till att vi valde separata intervjuer och inte intervjuade dem tillsammans var att vi ville komma åt den egna uppfattningen om det vardagliga livet, beslutsprocesser, arbetsfördelning, förväntningar på det kommande föräldraskapet m.m. Om vi hade intervjuat paret tillsammans finns risken att de kanske hade undvikit att tala om vissa saker med hänsyn till den andra parten. Å andra sidan hade möjligtvis andra aspekter kommit fram om vi gjort ”parintervjuer”, då de kunde ha påmint eller uppmärksammat varandra på saker som den andra ensam inte hade tänkt på. Dessutom hade gemensamma parintervjuer möjliggjort för oss att studera deras interaktion. Vår bedömning var ändå att separata intervjuer var att föredra. Vi var inte intresserade av interaktionen dem emellan vid intervjutillfället utan av deras egen uppfattning om det vardagliga livet och de egna förväntningarna inför framtiden. Ett ytterligare skäl till att göra separata intervjuer handlade om att vi var intresserade av att se om, och i så fall hur, förväntningar på till exempel fördelningen av föräldraledigheten skilde sig åt inom paret.

Intervjuerna har i genomsnitt varat en och en halv till två timmar. Med stöd av en tematiserad intervjuguide[6] har intervjuerna varit av halvstrukturerad karaktär, vilket har inneburit att när intressanta frågor har uppkommit har dessa följts upp eller återkommits till. Det har inte heller funnits en strikt ordningsföljd för frågor eller teman. Vid tiden då den första svenska intervjuomgången planerades hade redan, som nämndes tidigare, en motsvarande studie genomförts i Tyskland inom ramen för det internationella samarbetsprojektet. När vår svenska intervjuguide arbetades fram gjordes det därför med utgångspunkt i den tyska intervjuguiden, vilken översattes och sedan kraftigt omarbetades för att passa svenska förhållanden. Den svenska intervjuguiden innehåller framför allt öppnare frågor. En anledning till det är att den tyska guiden indirekt återspeglade en traditionell syn på föräldraskap och arbetsfördelning som inte kändes lämplig för den svenska kontexten och som arbetades bort genom att frågorna gjordes mindre styrande. Tanken är dock att samma teman som fanns med i den tyska guiden ska återfinnas i den svenska för att möjliggöra jämförelser. När intervjuguiden konstruerades gjordes det med våra frågeställningar och teoretiska utgångspunkter i åtanke, dvs. ’doing gender’-ansatsen, relativa resursteorin och förhandlingsbegreppet har influerat intervjuteman och frågeformuleringar. De övergripande teman som intervjuguiden bestod av är: *Sysselsättning, Att bli ett par, Vardagsliv och hushållsarbete, Planer och önskemål för tiden efter födseln* och *Ideal.* Sedan har också vissa underliggande teman funnits med, exempelvis: Nuvarande arbetsdelning, Arbetsdelningen tidigare i förhållandet, Att skaffa barn, Tiden kring födseln och året efter, Föräldraledigheten, Yrkesarbetet och Planer på längre sikt. Då studien är en del i ett internationellt samarbetsprojekt, där jämförelse är en viktig del, har det inneburit vissa gränser för intervjuguidens utformning. Den har, trots sin halvstrukturerade form, varit tämligen strukturerad eftersom vi ville vara säkra på att viktiga områden och följdfrågor fångades in under intervjun.

Vi nämnde tidigare möjligheten att de par som valt att ställa upp i studien kan vara par med ett särskilt intresse för jämställdhetsfrågor. Därtill finns möjligheten att vissa av de intervjuade svarar med hänsyn till vad som anses som politiskt korrekt. Det skulle till exempel kunna vara så

[6] Se bilaga 5.

att den svenska jämställdhetsdiskursens betydelse märks i intervjuerna. Detta är något vi har haft i åtanke vid analyserna.

Två intervjuare har genomfört intervjuerna men kvinnan och mannen i paret har intervjuats av samma person. För att inte intervjuerna ska skilja sig åt för mycket på grund av att olika personer har genomfört dem har noggranna förberedelser gjorts, och fyra pilotintervjuer genomförts. Pilotintervjuerna gjordes med tre kvinnor och en man varav en kvinna och en man utgjorde ett par. Pilotintervjuerna ingår inte i studien.

De flesta intervjuer har genomförts i de intervjuades hem men i några få fall har intervjun gjorts på personens arbetsplats eller i ett rum på intervjuarens arbetsplats. Vår bedömning är att hemmet har fungerat väl som en avslappnad miljö där den intervjuade känner sig trygg, men att arbetsplatserna också har fungerat på samma sätt. I ungefär hälften av fallen har intervjuerna med mannen respektive kvinnan genomförts i direkt anslutning till varandra samma dag. I de andra fallen har det gått en eller ett par dagar emellan kvinnans och mannens intervju, med två undantag då det gick cirka två veckor mellan intervjuerna. Inledningsvis vid varje intervju har intervjuaren informerat om studien, att medverkan i studien är frivillig och när som helst kan avbrytas, att den intervjuade har rätt att ställa frågor under intervjun om något är oklart, ungefär vad intervjun kommer att handla om samt att de som deltar garanteras anonymitet. Varje intervju har avslutats med att den intervjuade fått fylla i ett par diagram och frågor om nuvarande hushållsarbetsdelning, förhoppningar om yrkesarbetstid och hushållsarbetsdelning när barnet är ett och ett halvt år samt hur den intervjuade hoppas att tiden med barnet ska fördelas då.[7] Detta har genomförts med tanke på jämförbarheten med den tyska studien. Det möjliggjorde också en avslutning på intervjun där den intervjuade fick ”sammanfatta” i diagramform lite av det som intervjun hade handlat om. De intervjuade fick också fylla i en kort enkät med bakgrundsinformation.[8] Samtliga intervjuer spelades in med hjälp av digital inspelningsutrustning.

Intervjupersonerna

I slutet av rapporten finns en kort beskrivande text om varje par.[9] I det här avsnittet går vi igenom några av de intervjuades egenskaper. När vi här gör jämförelser med den svenska befolkningen är det inte för att antyda i vilken grad vårt urval är representativt. Eftersom urvalet är litet och långt ifrån slumpmässigt valt så kan det inte ses som representativt vare sig intervjupersonernas egenskaper sammanfaller med genomsnitt i befolkningen eller inte. Jämförelserna görs endast för att läsaren ska få en uppfattning om vilka våra intervjupersoner är.

Av de intervjuade bodde 13 par i en storstadsregion och 7 par i någon av tre mellanstora städer. De allra flesta av de intervjuade var svenskfödda; endast tre intervjupersoner uppgav att de var födda i ett annat land än Sverige. De flesta fanns inom mellanskiktsyrken eller högre tjänstemannayrken såsom banktjänsteman, lärare, jurist m.m. Vidare hade nästan alla en tillsvidareanställning vid intervjutillfället men det var också några som hade tidsbegränsade anställningar. Även om de intervjuades ålder skiljde sig en del åt, den yngsta var 24 år och den äldsta 40 år, var de allra flesta i trettioårsåldern vid tiden för de första intervjuerna. I fjorton av paren var mannen äldre än kvinnan, ofta ett par år äldre. I tre fall var kvinnan äldre än mannen och i tre fall var de lika gamla. Det stämmer ganska väl överens med det generella mönstret i

[7] Se bilaga 6.
[8] Se bilaga 7.
[9] Se bilaga 4.

Sverige. År 2008 var medelåldern för kvinnor som fick sitt första barn 28,9 år, medan motsvarande medelålder för män var 31,4 år (Statistiska Centralbyrån 2009, s.79). Att de intervjuade var i trettioårsåldern samt hade anställningar vid tidpunkten för intervjuerna betyder att de allra flesta var etablerade på arbetsmarknaden.[10] Boendeformen var i de flesta fall lägenhet. 11 av paren bodde i bostadsrättslägenhet och 6 i hyresrättslägenhet medan tre par bodde i eget hus eller radhus.

Det fanns en klar övervikt mot par med högre utbildning och delvis också högre inkomster, även om det ibland varierade en del också inom paret. Tabell 1 visar kvinnans och mannens utbildningsnivå i varje par. I denna och följande tabeller har paren fått beteckningar där p1 står för par 1, p2 för par 2 osv. De allra flesta intervjupersonerna hade högskoleutbildning och i samtliga par gällde detta åtminstone en av parterna. Utbildningsnivån i urvalet ligger därmed klart över genomsnittet i motsvarande åldersgrupp (25-44 år) i den svenska befolkningen, där 48 procent av kvinnorna och 37 procent av männen hade eftergymnasial utbildning år 2009 (Statistiska Centralbyrån 2010a, s.27). I ungefär hälften av de intervjuade paren hade både kvinnan och mannen en högskoleutbildning på grundnivå. I resten av paren var det ungefär lika vanligt att mannen hade högre utbildning än kvinnan som att kvinnan hade den högsta utbildningen i paret.

Tabell 1. Kvinnans och mannens utbildningsnivå

Mannens utbildningsnivå	Kvinnans utbildningsnivå gymnasium	kvalificerad yrkesutbildning	högskola, grundnivå	högskola, avancerad nivå
gymnasium			p9, p19, p20	
kvalificerad yrkesutbildning			p15	
högskola, grundnivå	p8	p5	p1, p2, p4, p6, p12, p13, p14, p16, p18	p7
högskola, avancerad nivå			p3, p10, p11, p17	

I tabell 2 ser vi kvinnans och mannens inkomster i form av månadslön före skatt. Inkomsten är kategoriindelad och vi kan inte vara säkra på om inkomstskillnaden inom paret var större när kvinnan och mannen hade inkomster i två angränsande inkomstkategorier än om deras inkomster befann sig inom samma kategori. Därför kan vi studera inkomstskillnader endast i de par som hade mycket stora inkomstskillnader, dvs. där det skiljde mer än en inkomstkategori (minst 10 000 kr) mellan kvinnans och mannens månadslön. Sådana inkomstskillnader fanns i nästan hälften av paren. Bland dessa var det i de flesta fall mannen som tjänade mer än kvinnan. Medianen för månadsinkomst före skatt (vilken inte kan ses i tabell 2) är 25 000-29 999 kr/månad i hela urvalet. För kvinnor låg medianinkomsten mellan denna kategori och den under medan män hade en medianinkomst på 30 000-34 999 kr/månad. I likhet med läget i den vuxna befolkningen som helhet fanns alltså en inkomstskillnad mellan könen till kvinnors nackdel. Lönenivåerna låg också i närheten av de genomsnittliga inkomsterna i den vuxna befolkningen som år 2009 låg på 27 900 kr/månad för alla sammantaget, 25 700 kr/månad för kvinnor och 30 100 kr/månad för män (Lönestrukturstatistiken 2009). Ett antal intervjupersoner hade dock

[10] Ett par skiljer ut sig något eftersom mannen fortfarande studerade samtidigt som han arbetade parallellt som timanställd, medan kvinnan hade arbetat ca 8 månader efter sin avslutade utbildning. Det var också en kvinna, den yngsta av intervjupersonerna, som arbetade på deltid och hade en tidsbegränsad anställning. Dessa tre personer är alltså inte att betrakta som lika etablerade i arbetslivet som övriga.

relativt höga inkomster jämfört med genomsnittet i befolkningen och för några av männen låg inkomsten på över 40 000 kr/månad.

Tabell 2. Kvinnans och mannens bruttomånadslön

Mannens månadslön	Kvinnans månadslön <10000	10000-14999	15000-19999	20000-24999	25000-29999	30000-34999	35000-39999	>=40000
<10000								
10000-14999								
15000-19999				p19, p20				
20000-24999								
25000-29999	p8			p14, p15		p1, p2	p12, p16	
30000-34999				p17	p5, p7	p9, p11		
35000-39999				p6		p13		
>=40000				p3, p10, p18			p4	

Heltid var den klart dominerande arbetstiden som vi kan se i tabell 3. Endast en intervjuperson arbetade deltid; en kvinna med svagare etablering på arbetsmarknaden som önskade gå upp i arbetstid efter barnets födelse. Definitionen av heltid varierade mellan intervjupersonernas anställningar från ca 37 till 45 timmar i veckan. Många av de intervjuade arbetade emellertid mer än 40 timmar/vecka. I drygt hälften av paren hade kvinnan och mannen ungefär samma arbetstid, antingen heltid eller något mer än heltid. I övriga par var det ungefär lika vanligt att mannen hade den längre arbetstiden som att kvinnan hade det.

Tabell 3. Kvinnans och mannens arbetstid

Mannens arbetstid	Kvinnans arbetstid 20	37-40	41-45	46-50	>50
20					
37-40	p8	p1, p2, p6, p13, p18, p19	p12, p14, p17	p20	
41-45		p5, p9	p6, p10, p5, p7, p11		
46-50					
>50		p3, p4			

Sammanfattningsvis visar tabell 1-3 att intervjupersonerna hade hög utbildningsnivå och långa arbetstider samt relativt höga inkomster. I ungefär hälften av paren hade kvinnan och mannen samma utbildningsnivå, och en lika stor andel hade ungefär samma arbetstid. I övriga par var det lika vanligt att kvinnan var den som hade högst utbildning, eller längst arbetstid, som att mannen hade det. När det gäller inkomst ser vi ett annat mönster. Där fanns stora inkomstskillnader i ungefär hälften av paren och det var oftast mannen som stod för den högsta inkomsten.

Ovan nämndes möjligheten att de par som anmält sitt intresse för studien kan vara par som har ett intresse för frågor som rör jämställdhet och att de kanske uppfattar sig själva som jämställda. Genomgången ovan har dessutom visat att det finns en övervikt mot personer med hög utbildning, etablering på arbetsmarknaden - främst i mellanskiktsyrken eller högre tjänstemannayrken – och i vissa fall hög inkomst. Detta ser vi inte som något problem. Det är, menar vi, intressant i sig att studera dessa par där kvinnan och mannen tycks ha tämligen

liknande förutsättningar vad gäller yrkesliv samt är etablerade på arbetsmarknaden vilket medför att det inte ter sig givet hur föräldraledigheten eller hemarbetet ska fördelas.

Forskningsetiska frågor

Projektet godkändes av den regionala etikprövningsnämnden i Stockholm innan den första intervjuomgången genomfördes.

Under arbetets gång har etiska diskussioner kontinuerligt förts. Vid informationsträffarna med blivande föräldrar (på mödravårdcentraler, Försäkringskassans informationsmöten och sjukhusträffar) har vi noggrant informerat, både skriftligt och muntligt, om studien, rätten till anonymitet, frivilligheten i deltagandet, rätten att när som helst avbryta sin medverkan, vem som är forskningens huvudman osv. (jmf. VR 2009 *Codex regler och riktlinjer för forskning*). Motsvarande information har även getts vid intervjutillfället, som angavs ovan. Den intervjuade har dessutom fått möjlighet att läsa igenom intervjuutskriften från sin intervju och ge kommentarer eller lägga till något om han eller hon så önskade. Det var endast en person som valde att tillägga något, och det var mycket små tillägg. När utskriften skickades till de intervjuade gjordes det utan att eventuella namn, platser eller liknande som kan ha framkommit under intervjun - vilka kan identifiera den intervjuade – hade ändrats. Vi bedömde att ett avidentifierat material kunde ha varit förvirrande för den intervjuade att ta del av. I vår presentation av de intervjuade i rapporten och i kommande publiceringar har alla personliga uppgifter som kan tänkas identifiera personen ändrats. De namn som framkommer i rapporten är självklart fingerade namn. Eftersom intervjupersonerna presenteras som par i rapporten är det möjligt att de intervjuade kan identifiera sina partners. Dock hade detta även varit möjligt om de hade presenterats som individer och inte som par. Eftersom paren vid samtycket till intervjuerna gick med på att intervjuas i egenskap av par ser vi inte detta som något problem.

När tal blir till text

När intervjuer transkriberas är det viktigt att ha i åtanke att det då sker en omvandling; intervjun och det talade ska bli till skriven text. Samtliga intervjuer har skrivits ut ordagrant och suckar, skratt och pauser har markerats i transkriptionen. Dock har inte exakt längd på till exempel pauser noterats. Även ironiska tonfall har markerats i utskriften. Vissa väldigt tydliga icke-verbala gester har tagits med i utskriften.

När vi redogör för vår analys av empirin i rapporten används citat dels för att åskådliggöra resonemang och därmed illustrera typiska beskrivningar, dels för att stödja våra tolkningar av empirin. Citaten har bearbetats något för att göras läsvänliga, men i ringa utsträckning för att inte förändra den ursprungliga innebörden. I de fall då vi har förkortat citaten, dvs. utelämnat ett stycke, markeras det med /…/. När de intervjuade eller intervjuaren särskilt har betonat ett eller flera ord har det markerats med *kursiv* stil.

Bearbetning av materialet

Analysen av intervjuerna har skett löpande under hela processen. När intervjuerna hade skrivits ut lyssnade vi igenom dem ännu en gång, och gjorde vissa grundläggande noteringar. Därefter har materialet analyserats med hjälp av det kvalitativa analysprogrammet NVivo. Det innebar att de fullständiga, men avidentifierade, intervjuutskrifterna lades in i NVivo för att sedan

kategoriseras. När vi kategoriserat materialet har vi både utgått från förutbestämda kategorier och teman, som till exempel ”förhandling” och ”beslutsfattande”, och utvecklat nya kategorier, mer grundade i empirin, under analysens gång. Det betyder att det skett en slags växelverkan mellan teoretiska begrepp och empirin (jmf. Layder 1998). Vi har läst de fullständiga intervjuutskrifterna och vartefter kategoriserat kortare och längre avsnitt i intervjuerna. Dessa avsnitt har länkats till en specifik kategori (”nod” i Nvivo). Ibland har samma avsnitt kodats till fler än en kategori, vilket innebär viss överlappning. Vi har arbetat med att urskilja typiska beskrivningar, eller typfall, i intervjuerna. Det betyder till exempel att när vi studerat de intervjuades beskrivningar av sin planerade fördelning av föräldraledigheten har vi delat in dem i olika typiska beskrivningar. Resultatet av analysen blev ett slags samordnat ”träd” av kategorier och teman med tillhörande utsagor (dvs. stycken ur intervjuer) som länkades till varandra på olika sätt. Analysen har dessutom inneburit kontinuerlig omläsning av större delar av eller hela intervjuer för att säkerställa att kontexten i vilken utsagorna sagts inte går förlorad. I rapporten presenteras intervjuerna utifrån teman.

Det stundande föräldraskapet

I detta och nästkommande avsnitt presenteras en första analys av intervjuerna. I ett första skede vänder vi blicken mot föräldraskapet och särskilt hur paren resonerade om den kommande föräldraledigheten. Hur såg planerna ut för fördelningen av föräldraledigheten? Vilka motiv och föreställningar låg bakom dessa planer? Vad karaktäriserade förhandlingarna och beslutsfattandet om föräldraledigheten? Avslutningsvis diskuterar vi också några andra strategier, utöver själva föräldraledigheten - såsom den är utformad i det svenska socialförsäkringssystemet – för att uppnå mer gemensam tid med barnet under den första tiden.

Planer för föräldraledigheten

Den svenska föräldraförsäkringen ger möjlighet till totalt 480 betalda föräldrapenningsdagar (Försäkringskassan 2009) vilket innebär ca 13 månaders ledighet, om föräldrarna tar ut samtliga möjliga sju dagar per vecka. Föräldrarna har 240 dagar var men de kan överlåta dagar till varandra. 60 dagar är emellertid reserverade för respektive förälder och kan alltså inte överlåtas. Som visades i inledningen är det dock fortfarande stora skillnader mellan könen generellt sett avseende uttaget av föräldrapenningen; kvinnorna tar ut en stor majoritet av föräldraledigheten. I juni 2008 infördes den s.k. Jämställdhetsbonusen av Försäkringskassan, vilket innebär att de föräldrar som fått barn efter 30 juni 2008 och delar lika på föräldraledigheten får en ekonomisk bonus i form av skattelättnad. Ju mer lika föräldrarna delar på ledigheten, under förutsättningen att den andra föräldern yrkesarbetar, desto mer bonus kan de få. Maxbonusen är 13.500 kr (Försäkringskassan 2009).

Vilka planer för föräldraledigheten gav då de intervjuade paren uttryck för? Fem typiska planerade fördelningar kan identifieras; 1) att dela helt lika, 2) att dela lika med viss flexibilitet, 3) kvinnan tar ut mest, men mannens ledighet framställs också som viktig, 4) kvinnan tar ut i princip all föräldraledighet, 5) mannen tar ut mest, men kvinnans ledighet framställs som självklar.

Att dela helt lika

Några par framhöll med fullständig självklarhet att de skulle dela helt lika på föräldraledigheten. I intervjun med Maria illustreras detta tydligt.

> Maria: Vi (skrattar) kommer ta ut max för jämlikhetsbonusen. (skrattande) Det går som en röd tråd... Nej, men det är faktiskt så. Vi har räknat ut att, det skiljer inte jättemycket på hur mycket vi får ut. Om jag jobbar. Eller, jag får ut mer på föräldraförsäkringen... men jag får också ut mer när jag arbetar. Så därför så blir våran gemensamma inkomst nästan densamma. Vare sig han är hemma eller jag är hemma. Så det finns liksom inga ekonomiska incitament att göra på något annat sätt. Och det är jag väldigt glad för, för jag hade ändå velat dela fifty-fifty. Jag tror på det. Eh... Och mina föräldrar gjorde så, med mig, när jag var liten. Vilket var ganska ovanligt då.
>
> JA: Att de delade hälften lika?
>
> Maria: Ja. Men det känns som att om de kunde *då*, med de dåliga förutsättningarna, då måste ju vi kunna nu, annars vore det ju skandal liksom. Så att, det ska vi göra. Så jag ska vara hemma fram till årsskiftet, och sen ska Patrik vara hemma från årsskiftet till augusti. För mig blir det då maj-december, för honom december-augusti. (Maria)

I detta par tjänade kvinnan mer än mannen, vilket hon också berör som vi kan se i citatet men hon påpekar samtidigt att ekonomin inte var avgörande för beslutet. Maria hade velat dela lika oavsett ekonomiska omständigheter. Vi återkommer till användandet av ekonomiska argument längre fram. Senare i intervjun förtydligades hennes inställning: ”För mig var självklart att tänka hälften hälften”. Dock menade hon att det inte var riktigt lika självklart i början för hennes partner, då såg han det som en möjlighet bland flera. Vid intervjutillfället uppgav dock båda det som en självklarhet att de skulle dela helt lika på föräldraledigheten.

Att dela lika med viss flexibilitet

Andra par menade att de ämnade dela i stort sett lika men öppnande samtidigt för möjligheten att vara flexibla i sin planering. Inte minst gällde det att vara flexibel gentemot arbetssituationen[11]. Sara menade att det var väldigt viktigt för henne att hennes partner var hemma och föräldraledig minst ett halvår, men framhöll samtidigt att det var hans val huruvida det skulle bli sex månader eller längre:

> JA: Ja. Så tänkte jag att vi skulle prata lite om dina tankar om föräldraledighet. Ja, hur tänker du kring det? Hur tänker ni göra med föräldraledigheten?
>
> Sara: Ja vi har bestämt (skratt) att jag ska vara ledig från... om vi säger juni då, för de första veckorna kommer jag väl ta semester eller lite så. Så att från juni till sista februari. Så det blir ungefär nio månader tror jag vi räknade ut. Och sen så kommer Simon vara ledig, och... då är ju egentligen resten av ledigheten hans, så då får han... Först var han inne på att han skulle ta kanske till september, och att man försöker hitta dagisplats till september då. Men sen så blev han lite sådär, ’men jag ska kanske vara hemma till december’, att han är hemma resten av året, så att han också blir hemma nio tio månader. Men där får vi väl se lite hur han väljer att göra. Men... Jag kommer vara hemma de första nio tio månaderna i alla fall.
>
> JA: Och sen så är det han då.
>
> Sara: Mmm.
>
> JA: Minst sex månader då antagligen.

[11] Eftersom våra intervjupersoner talar om ”arbete” när de avser ”yrkesarbete” eller ”förvärvsarbete” gör vi på samma sätt, dvs. arbete blir synonymt med förvärvsarbete. När vi avser arbete som utförs i hemmet skriver vi hushållsarbete, omsorgsarbete eller hemarbete (det senare som en samlingsbeteckning på hushållsarbete och omsorgsarbete i hemmet).

> Sara: Ja, *minst* sex månader. Ja, det blir det. Definitivt.
>
> JA: Hur kommer det sig att ni gör på det sättet då?
>
> Sara: Ja... Vi pratade om det, och Simon vill väldigt gärna vara hemma. Och jag vill gärna att han *ska* vara hemma, också. För det känns viktigt för, för *barnet* inte minst, och för mig också, att man får känna att man får komma tillbaka till, jamen till arbetslivet och sådär. Och eftersom vi båda vill det så känns det ju jätteskönt. Och då är det ju... blir det ju ett naturligt steg att vi försöker dela så mycket som det bara *går* egentligen. Och sen, vi tjänar ju ungefär lika mycket, och det blir inte nån större ekonomisk förändring för att den ena eller den andra är hemma. Utan det kommer bli ganska lika. (Sara)

Liksom Maria lyfte Sara frågan om deras löner, och därmed deras ekonomiska förutsättningar, men konstaterade att det inte innebar någon förändring vem som än är hemma med barnet. Tydligt är också att hon ansåg det viktigt för barnets bästa att hennes man också skulle vara hemma, liksom att det var bådas uttryckliga vilja att vara hemma ungefär lika mycket eller åtminstone att han skulle vara hemma en längre period. I intervjun med hennes man framhöll han att planen var att de ska dela föräldraledigheten i mån det var möjligt: ”Vi ska försöka dela den så... gott det går”. Och han fortsatte senare: ”Det kändes ganska självklart. Eller kanske inte att vi skulle dela... hälften hälften, men att jag skulle vara pappaledig en lite längre tid i alla fall...” (Simon).

Kvinnan tar ut mest men mannens ledighet ses som viktig

Medan vissa alltså förlade beslutet angående omfattningen av mannens föräldraledighet som ett val för honom, framhöll andra par andra aspekter som avgörande för en flexibel hållning. Arbetssituationen var en sådan, kanske den mest framträdande. Andreas klargjorde att det var viktigt att ta hänsyn till sin sambos arbetssituation vid beslutet om fördelningen av föräldraledigheten. ”Jag tror att den avgörande biten för oss kommer bli hur det blir med Kajsas jobb” (Andreas). I och med att hennes arbetssituation, trots en tillsvidareanställning, utgjorde ett osäkerhetsmoment menade han att det var den som till syvende och sist skulle avgöra hur länge hon respektive han skulle vara lediga. Att han ville vara föräldraledig rådde inga tvivel om, men han framhöll samtidigt de olika villkoren för kvinnor och män:

> JA: Om man tänker då på den stundande föräldraledigheten. Hur tänker ni göra med den, och hur ser du på den?
>
> Andreas: Ja... Jag har gjort så att jag har inte tagit ut så mycket semester i sommar nu, eller jag ska inte ta ut så mycket semester i sommar utan spara lite grann så man har... Jag kan det väldigt dåligt, jag vet inte hur mycket föräldradagar det finns, och... allt sånt där. /…/ Vi har sagt att vi är ganska öppna för det där, och liksom... Det är klart man vill vara hemma lite grann. Det är ju jättesvårt då som kille att... Ja, då ska... tjejen då, då ska mamman vara ledig första året då när allt det jobbiga är och sen kommer man som kille med räkmacka i handen och glider in på sista biten när barnet börjar lära sig gå och prata och allting. Det är skitroligt naturligtvis. Då vill ju hon också vara hemma, så det vill man ju inte ta ifrån henne heller. (Andreas)

För att förtydliga männens villkor, i jämförelse med kvinnors vid föräldraledigheten använde Andreas ordet ”räkmacka” – vilket antyder att han fann det orättvist att hon skulle få ta den första svåra tiden med barnet medan hans tid skulle bli mer lättsam och rolig. Av den anledningen uttryckte han förståelse för att hon eventuellt skulle vara hemma längre. Deras planerade uppdelning berodde enligt dem båda emellertid mycket på hennes arbetssituation, vilket gör det svårt att placera dem i en av de typiska fördelningarna. Andreas uttryckte det dock som närmast

självklart att kvinnan är hemma och föräldraledig det första året vilket talar för att de hör hemma i typfallet där kvinnan tar ut mest, medan mannens ledighet också värderas högt.

Kvinnan tar ut i princip all ledighet

I samtliga typiska beskrivningar ovan har mannens föräldraledighet pekats ut som viktig, antingen precis lika viktig som kvinnans eller åtminstone också som värdefull för både barn och föräldrar. I det fjärde typfallet, som fanns hos ett par, uttrycktes dock en annan hållning. Här planerade paret att kvinnan skulle ta ut i stort sett all föräldraledighet. Så här resonerade Emma om föräldraledigheten:

> JA: Jag tänkte vi skulle prata lite om föräldraledigheten. Hur tänker ni göra med föräldraledigheten?
>
> Emma: Ja, vi har ju bara pratat fram till nästa sommar. Eftersom Magnus ska studera nu ett år. Och det är ett år då. Men sen försöker vi kanske dra ut på dagarna så det blir längre tid. Och tiden efter har vi inte pratat om än. Den... Nu känns det ändå som att eftersom han studerar och bara kommer jobba lite extra, så kommer han ha ganska mycket tid hemma ändå. Och han skulle ju inte få så mycket ersättning heller om han var hemma. Så att det närmsta året, det känns som att vi vet hur vi ska göra.
>
> JA: Så kommer du vara hemma då?
>
> Emma: Då kommer jag vara hemma. Sen vet vi inte på sommaren om jag ska sommarjobba kanske. Istället för honom, så han får vara hemma. Vi har inte riktigt... (skratt) Nej vi har inte pratat om det så mycket. Men jag vet att Magnus jättegärna vill vara hemma. Men vi får se lite hur det går med hans skola och... Och om det inte skulle lösa sig så bra praktiskt så kanske det blir nästa barn, att han kan vara hemma lite längre med det. Eller så där, för att... Ja, men jag vet att han gärna vill, men just det här med skolan. Det är ju svårt./…/ (Emma)

I Emmas och Magnus fall planerade de alltså att hon skulle vara föräldraledig i minst ett år, och förmodligen även ett par månader till, medan det var mycket oklart om och i så fall hur mycket Magnus skulle vara hemma. Om han skulle vara hemma (och hon skulle jobba) skulle hans korta ledighet ske på sommaren. I citatet från Emma kan vi se att hon framhöll hans vilja att vara hemma, men att det fanns omständigheter som försvårade, eller till och med omöjliggjorde, detta i nuläget. Främst var det hennes mans studier som pekades ut och att han på grund av det inte skulle få ut tillräcklig ersättning i pengar om han var föräldraledig. ”[K]anske det blir nästa barn” konstaterade hon. Dessutom poängterade hon att hennes man ”ändå” kommer vara hemma mycket under barnets första tid eftersom han studerar. Detta par är speciellt eftersom de vid en första anblick planerar en traditionell fördelning av föräldraledigheten då kvinnan planerar att ta ut i princip all ledighet. Samtidigt framkommer inte de ”vanliga” argumenten som brukar lyftas fram som skäl för att män avstår från föräldraledighet, dvs. traditionella ”könsroller”, att mannen tjänar mest och att paret skulle förlora ekonomiskt på att mannen är ledig, attityder på arbetsplatsen eller att kvinnan inte delar med sig (jmf. Bekkengen 2002:17ff). I Emmas och Magnus fall tjänade Emma mer än Magnus, då han studerade och arbetade extra. Samtidigt framfördes ekonomin också här som ett hinder för mannens föräldraledighet, då han skulle få mycket lite i ersättning om han var ledig. Det skulle kunna tyda på att ekonomiska skäl kan vara könsmärkta vilket andra studier har visat (jmf. Ahrne & Roman 1997). Värt att uppmärksamma är dock att både Emma och Magnus underströk vikten av att båda är hemma mycket med barnet det första året, vilket de menade skulle möjliggöras av hans deltidsstudier och extrajobb.

Mannen tar ut mest men kvinnans ledighet ses som självklar

En femte beskrivning av planerna för föräldraledigheten återfanns hos ett par, Kristina och Lars, där planen var att mannen skulle ta ut en större del av föräldraledigheten. De planerade att han

skulle vara hemma i ungefär i tio månader, medan hon skulle vara föräldraledig i cirka åtta månader.

> Jag ska väl vara hemma *mer* än vad hon har vi väl tänkt. Dels för att hon har högre lön än mig, och sen för att också kostnaderna av att jag ska pendla fram och tillbaks både i att det försvinner tid till jobbet och från jobbet och driftskostnaderna för bilen. Vilket gör det till en bättre ekonomisk situation att jag är hemma mer. Och så tror jag hon blir för rastlös av att gå hemma för länge också. Men det sista har vi inte pratat om (skratt). (Lars)

I Kristinas och Lars fall framstod hennes högre inkomst, samt hans pendling till arbetet som några självklara orsaker till beslutet att han skulle vara hemma längre. Men också hennes syn på och tillfredsställelse med sitt arbete lyftes av dem båda. ”Jag skulle kanske sakna arbetsliv och såna saker *mer* än vad han skulle göra tror jag. /…/” (Kristina). Kvinnans föräldraledighet de första åtta månaderna framstod emellertid som ganska självklar.

Sammanfattningsvis kan vi också konstatera att intervjuerna kännetecknas av en samstämmighet inom paren. Det betyder att kvinnan och mannen gav uttryck för samma förväntade fördelning av föräldraledigheten, ibland med vissa mindre nyansskillnader. Ett exempel på det senare är ett par där mannen framhöll att den planerade fördelningen var given medan kvinnan var lite mer osäker och hoppades att mannen skulle ta en något längre ledighet. Att de generellt, inom paret, uttryckte samma förväntade fördelning av ledigheten skulle kunna tolkas som att det var något de hade diskuterat sig fram till. Vi återkommer strax till frågan om *hur* de kommit fram till den planerade fördelningen.

Motiv bakom beslutet – ideal och föreställningar

Vilka föreställningar och motiv kan då urskiljas bakom beslut om den planerade fördelningen av föräldraledigheten? Några har redan berörts ovan, framför allt *ekonomiska förutsättningar* (jmf. Bekkengen 2002, s.176f) och *arbetssituation*. Dessa utgör några återkommande inslag i intervjuerna när de blivande föräldrarna förklarar sina planer för föräldraledigheten. Men också andra motiv framträder. *Amning* är en annan stark föreställning. Lukas förklarar:

> KB: Ja, just det (skratt). Hur tänker ni göra med föräldraledigheten?
>
> Lukas: Ja, vi har väl inte riktigt bestämt oss än. Men jag ska vara pappaledig, och hur länge har vi inte bestämt ännu. Men jag tror vi har diskuterat att Therese ska vara ledig i ett år, mammaledig, och jag ska vara sex månader pappaledig. Vi vet inte riktigt hur det blir. Det är lite ekonomin som kommer styra det tror jag. Eh... Jag hoppas att den inte ska ha så stor inverkan, men vi vet inte. Så att... Men jag vill jättegärna var pappaledig så länge som möjligt, men jag kan ju inte vara det hur länge som helst av praktiska skäl. (skratt) För barnet måste amma.
>
> KB: Ja, just det.
>
> Lukas: Så att... Det faller ju naturligt att Therese tar första tiden då. (Lukas)

I Lukas intervju framträder både amning och ekonomi – han tjänade betydligt mer än sin partner – som huvudmotiv bakom deras beslut om föräldraledigheten. Men när han berättar vidare framkommer att de också inspirerats mycket av hur vänner har gjort när de kom fram till att hon skulle vara hemma cirka ett år och han ett halvår. Lukas och hans partners planer placerar sig således i det tredje typfallet, kvinnan tar ut mest men mannens ledighet ses som värdefull. Vännernas lösningar överensstämmer med deras planerade fördelning, vilket tyder på den *sociala omgivningens* betydelse för parens beslut om föräldraledigheten. Värt att uppmärksamma är

också att i allmänhet när de intervjuade hänvisade till amningen som starkt bidragande orsak till att kvinnan skulle vara hemma först och kanske en längre period än mannen rådde det ofta vissa oklarheter om hur länge amningen skulle pågå. Det viktiga var, enligt de intervjuade, att mamman ammar länge, men hur länge var mindre klart definierat. Det skulle kunna kopplas till teorier om moderskap, och vilken roll myter och föreställningar om moderskap spelar för fördelningen av yrkesarbete och hemarbete i familjer.

Ytterligare en stark föreställning bakom den planerade fördelningen är tankar om *barnets bästa* (jmf. Roman & Peterson 2011). Dessa sammankopplas inte sällan med andra motiv såsom amning eller barnets rätt till sin pappa. Therese, som planerade att vara föräldraledig ungefär ett år, formulerade det så här om föräldraledigheten: ”Ja, självklart för barnets skull också då. Jag menar, med amningen och såna grejer också. Alltså, man kanske inte bara kan abrupt sluta efter sju åtta månader så heller” (Therese). Medan Therese relaterade barnets bästa till amningen, återspeglas en annan idé om barnets bästa i intervjun med Maria som planerade att föräldraledigheten skulle delas helt lika mellan henne och hennes partner.

> /…/jag tror att det är det bästa för oss och för barnet. Jag vet att jag haft glädje av det – eller vet, det kan man inte veta så, men mina föräldrar skilde sig ju när jag var tio, eller nio kanske jag var, men då bodde vi varannan vecka hos mamma och pappa. Och jag vet att andra har sagt, att de var lite avundsjuka på att vi hade sån bra relation med pappa. Och jag tror att det berodde på – eller det har sagts mig att det berodde på – att de var hemma båda två när vi var små, och alltid haft en stor del. Båda mina föräldrar har haft en stor del liksom, i mitt liv. /…/ Och därför vill jag gärna ge den möjligheten till mitt barn också, att ha en sån relation till sin pappa. Och sen så tror jag på det av karriärskäl, och jämställdhetsskäl i största allmänhet. Att man kan förstå varandras situation mycket bättre. (Maria)

Maria lyfte snarare tanken om att barn gynnas av att ha nära relationer med båda föräldrarna, och framhöll särskilt relationen till fadern. En annan viktig grund för Marias vilja att dela lika på föräldraledigheten var *jämställdhet* vilket också relaterades till yrkesarbetet. Detta kan tolkas som att delad föräldraledighet antas ge ökad jämställdhet i betydelsen att båda får erfarenhet av att ha huvudansvar för barnet, liksom att det inte missgynnar bara den enas karriärmöjligheter. Marias partner, Patrik, framhöll dock inte jämställdhet på samma tydliga sätt utan talade främst om ekonomins betydelse. Att föreställningar om jämställdhet låg bakom vissa pars planerade fördelning av föräldraledigheten tydliggjordes särskilt i intervjun med Linda. Hon påpekade att det för henne var viktigt att dela ”på pricken lika”. För henne var det viktigt att också kunna visa upp den jämställda fördelningen av föräldraledigheten för andra. Här kan det vara på sin plats att påminna om den här studiens urval, som sagt är det en övervikt mot mellanskiktsyrken och högre utbildning vilket kan betyda att paren resonerar om yrkesliv och karriär på ett annat sätt än om vi hade intervjuat andra par. Att jämställdhet framträder som ett starkt motiv bakom den planerade fördelningen i vissa intervjuer kan också ses i ljuset av den starka jämställdhetsdiskurs som råder i Sverige. Ovan nämndes införandet av den s.k. jämställdhetsbonusen för barn födda efter 30 juni 2008. Jämställdhetsbonusen nämndes av några par, men inte som avgörande grund för beslutet om fördelningen utan snarare som ett konstaterande eller ytterligare ett skäl till att dela lika. Men det speglar väl hur välfärdstatens utformning på ett konkret sätt kommer in i parens förhandlingar och beslutsfattande, i det här fallet om föräldraledighet.

Ytterligare ett motiv bakom den planerade föräldraledigheten handlar om rätten för föräldrarna att vara hemma med sitt barn, vilket kan definieras som föreställningar om *rättigheter*. Inte minst är det pappans rätt att vara hemma som framhålls. Niklas menade att ”Initialidén borde ju vara hälften var” och framhöll att utgångsläget måste vara att man ska dela lika på föräldradagarna.

”Det är ju mitt barn lika mycket” (Niklas). Att det var just pappans rättighet som betonades, kan tolkas som att mammans rättighet tycktes mer oomtvistad och självklar. Flera män uttryckte det som att ”jag vill ju också vara hemma”(Andreas) eller att de ”krävt” sin rätt att får vara hemma (Emil) medan kvinnans ledighet framstod som obestridlig.

Inledningsvis nämndes att arbetssituationen ofta framhölls som viktig grund för beslutet om föräldraledigheten. Läraryrket framstod exempelvis som innehållande vissa förutsättningar som på ett indirekt sätt inverkade på beslutet om föräldraledigheten, dels genom att arbetet är organiserat efter terminer, dels genom att man inte är garanterad att få komma tillbaka till den skola man tidigare arbetat på trots en tillsvidareanställning i kommunen. Karin berörde både och i sin intervju. I citatet nedan resonerar hon om det förstnämnda:

> /…/det är svårt att avbryta eller komma tillbaka precis innan betygsättning och såna saker. Det är ju lite känsligt för eleverna att ha en lärare som de bara har haft i några veckor eller några månader eller så där. Så därför blir man ju lite *låst* vid de här terminerna. Men om jag nu ska ha barn på sommaren så passar det ju bra nu, för jag kunde ju fullfölja hela terminen. Det blir nästan man känner sig *tvingad* att vara hemma ett helt år och komma tillbaka nästa höst igen (Karin).

Karin och Peter tillhörde de par som planerade att kvinnan skulle vara hemma längre än mannen men att mannen föräldraledighet också framställdes som värdefull, dvs. det tredje typfallet. Det som skiljer deras planer från andra par i studien var att de planerade att han, efter hennes inledande föräldraledighet, skulle vara hemma på deltid, dvs. att han skulle vara hemma tre dagar och hon två. Peters skäl till det var ”både för barnets skull” och att han ansåg det bra att behålla kopplingen till arbetet under föräldraledigheten. Att hans sambo skulle vara hemma på deltid och arbeta deltid den första föräldraledighetstiden framstod dock inte som ett alternativ. Deras planerade lösning knöts också starkt till hans arbetssituation i ett annat avseende. Eftersom han var missnöjd med sin nuvarande chef fanns möjligheten att han skulle söka och få ett annat arbete. Det skulle i så fall kunna medföra att hans föräldraledighet sköts framåt i tiden. Kort sagt menade både Karin och Peter att bådas arbetssituation spelade in hur deras föräldraledighet skulle bli: ”Det beror lite på bådas arbetssituation hur det går att få till det” (Peter). Karin uttryckte det än mer drastiskt: ”Det känns som att det är inte våra val, utan det är såhär utomstående saker som får avgöra lite grann” (Karin).

Även om det i intervjuerna hänvisades till bådas situation på arbetet fanns vissa skillnader mellan könen. Medan kvinnornas föräldraledighet alltid tycktes självklar, beskrevs ett större förhandlingsutrymme för männens föräldraledighet. Männens föräldraledighet tycktes lättare att skjuta på eller minskas – kort sagt förelåg mer flexibilitet kopplad till förändringar i mannens sysselsättning i deras planer, vilket självklart också påverkar kvinnans arbete och ledighet. Samtidigt påpekade vissa att kvinnan kanske under sin ledighet skulle ”komma på” att hon ville vara hemma längre än planerat eller det motsatta att hon skulle ”klättra på väggarna” efter ett antal månader. Det här skulle kunna innebära förändringar i den planerade fördelningen av föräldraledigheten och tyder också det på ett visst förhandlingsutrymme utifrån kvinnans position.

Medan ovanstående refererade till själva arbetssituationen ställde vi också frågan om *arbetsgivarens inställning* till föräldraledighet. De flesta uppgav en positiv och förstående inställning från arbetsgivarens håll och därtill berättade några om policys som till exempel att arbetsgivaren står för extra ersättning under föräldraledigheten (10 % av lönen). Också andra goda villkor för småbarnsföräldrar nämndes. Bilden av arbetsgivaren som enbart positiv i förhållande till föräldraledighet delades dock inte av alla. Ellen trodde till exempel att företag

generellt inte ”gillar det här med mamma- och pappaledighet”. Karin och Ellinor underströk också känslan att bli betraktad som lite ”besvärlig” när de talade om att de skulle vara föräldralediga. Karin menade att detta, tillsammans med hennes arbetssituation, indirekt påverkade hennes och partners beslut att fördela föräldraledigheten. Ellinor menade å sin sida att hon upplevde det som olika saker för kvinnor och män att berätta om att de ska bli föräldrar och vara föräldralediga för sina arbetsgivare. Medan hon kände sig något obekväm vid den diskussionen var det enbart något roligt att berätta för hennes partner ansåg hon. ”Kanske är det för att dom [Stefans arbetsgivare och kollegor] inte förväntar sig att han ska vara hemma lika länge som jag” konstaterade hon. Ellinor och Stefan tillhörde de par som skulle dela helt lika på föräldraledigheten. Karin och Peter menade båda att Peters chef saknade förståelse för de (manliga) anställdas vilja att vara föräldralediga och påpekade att chefen hade en mycket traditionell syn på mammor och pappor. I övrigt tillhörde Peters arbetsplats en av dem som hade avtal om extra ersättning för föräldralediga. Peters arbetsgivares inställning hade dock inte, till skillnad från Karins arbetsgivares inställning, påverkat deras beslut om föräldraledigheten enligt Karin och Peter. Båda dessa fall, i synnerhet Ellinor och Stefan, tyder på olika villkor för kvinnan och mannen i förhållande till sina arbetsgivares inställning till föräldraledighet.

Andra, såväl kvinnor som män, framhöll som sagt arbetsgivarens positiva och uppmuntrande hållning. De flesta framhävde emellertid inte arbetsgivarens inställning eller policys som direkt avgörande för deras beslut om föräldraledigheten, däremot ansågs det till viss del påverka hur de tänkte om föräldraledighet. Exempelvis framhöll flera, både kvinnor och män, att de blivit uppmuntrade att vara hemma av sina arbetsgivare (både manliga och kvinnliga chefer) vilket de menade möjligen påverkat deras egen inställning. Förutom chefens betydelse så tycks också sammansättningen på arbetsplatsen ha viss betydelse. Särskilt omständigheten att det var många föräldrar eller blivande föräldrar eller en kvinnodominerad arbetsplats beskrevs ofta som positiv eftersom det då finns en stor förståelse för och ett igenkännande av vad det innebär att få barn. Betydelsen av könssammansättningen och andras uttag av föräldraledighet på arbetsplatsen har också framkommit i en kvantitativ studie av orsakerna till mäns uttag av föräldraledighet (Bygren och Duvander 2006). Detta var tydligt inte minst i intervjun med Petter. Han påpekade också att *om* hans arbetsgivare hade haft en negativ inställning till föräldraledighet hade det påverkat honom. Inte i bemärkelsen att han hade anpassat sin ledighet utan att han då skulle fundera på att byta arbete: ”/…/jag skulle bli så jävla ledsen för att jag behöver… Jag tycker det är skitviktigt att man har en förstående arbetsgivare” (Petter). Andra tog dock helt avstånd från att arbetsgivaren hade någon form av påverkan och betonade starkt beslutet om föräldraledigheten som fristående från arbetsgivarens attityd och inställning.

Värt att uppmärksamma är att en positiv och flexibel inställning hos arbetsgivaren kanske inte anses ha inverkan på beslutet men det utgör likväl en förutsättning för beslutsfattandet om föräldraledigheten och kan tänkas underlätta beslutet. Låt oss titta på Patriks intervju. Patrik och hans sambo planerade att dela helt lika på föräldraledigheten.

> JA: Tycker du att arbetsgivarens eller din chefs reaktion eller vad man ska säga, påverkar det på nåt sätt dina planer för föräldraledigheten?
>
> Patrik: Nej, det tycker jag inte. Nej, inte påverkar, eftersom... eftersom det är väldigt fritt och man är fri att ta föräldraledigheten när man själv vill. Då kan jag inte säga att det påverkar egentligen. Utan det ger ju mig möjlighet att välja förstås, men... (Patrik)

Det sistnämnda i citatet är värt att notera, ”det ger ju mig *möjlighet att välja* förstås, men” (vår kursivering) – det visar hur arbetsgivarens inställning möjliggör eller underlättar beslutet att vara

hemma och föräldraledig med sitt barn även om det inte ses som direkt påverkande för beslutsfattandet. Det utgör med andra ord en del av kontexten för förhandlingarna och beslutsfattande inom paret om hur de ska fördela föräldraledigheten.

En annan viktig slutsats handlar om ekonomidiskursens styrka. Löner och ekonomiska förutsättningar fanns genomgående med i de blivande föräldrarnas resonemang om fördelningen av föräldraledigheten, vare sig ekonomin sågs som direkt påverkande planerna, att det inte skulle bli någon skillnad ur ekonomiskt hänseende oavsett hur de fördelade ledigheten sinsemellan eller om de hade helt andra motiv bakom beslutet. Det sistnämnda tydliggjordes bland annat i intervjun med Ylva. I hennes och hennes partners fall var det snarare föreställningar om barnets bästa – i betydelsen att ha en nära relation med båda föräldrarna - och om jämställdhet som låg till grund för beslutet. Trots det togs ekonomin upp när hon resonerade om det. Ekonomin hade med andra ord en given plats i argumentationen när de blivande föräldrarna resonerade kring och motiverade sin planerade fördelning av föräldraledigheten även då den inte utgjorde huvudmotiv.

Kan då olika planerade fördelningar knytas till olika föreställningar och motiv? Medan till exempel *ekonomin* och *arbetssituation* förekommer som (del)motiv för fördelningen i samtliga typiska beskrivningar, kan föreställningar om *jämställdhet* och *rättvisa* särskilt knytas till de som planerade att dela helt lika på ledigheten eller dela lika med viss flexibilitet. Även i det typfall där mannen planerade att ta ut en större del (än kvinnan) av föräldraledigheten framhölls jämställdhet som en viktig grund. I deras resonemang framställdes alltså fördelningen av föräldraledigheten som viktig för att skapa en jämställd parrelation. Idén om *barnets bästa,* i lite olika varianter, finns representerad i alla typfall utom ett, vilket var det par som planerade att kvinnan skulle ta ut i princip hela ledigheten. I det typfallet var det *amning,* arbetssituation och ekonomi som pekades ut som huvudmotiv. Föreställningar om amningen intar, likt ekonomin och arbetssituation, en stark ställning genomgående i intervjuerna. Amningen framställdes inte sällan som avgörande för kvinnans föräldraledighet och därmed också för mannens. Att det i stor utsträckning rör sig om kulturella och föränderliga föreställningar om amning, och därmed också om moderskap, visas då tidsgränsen för amningen tycktes mycket vag – trots att den framträdde som en stark grund för deras beslut om föräldraledigheten. Vi kan också konstatera att inom paren tycks det också här över lag råda tämligen god samstämmighet kring vilka motiv som låg till grund för beslutet om den stundande föräldraledigheten. I något fall framhöll dock den ena ett motiv som inte framhölls av dennas partner.

Hur har beslutsfattandet gått till?

Hur hade då de blivande föräldrarna kommit fram till sina planer för föräldraledigheten? Vi har redan konstaterat att medan vissa hade tydliga, detaljerade planer vid tiden för intervjun hade andra mer vaga föreställningar, och betonade att de inte hade bestämt fullt ut hur de skulle fördela föräldraledigheten. Det kan förstås i sammanhanget att barnets beräknade ankomst inte låg lika nära i tiden för alla par vid tiden för intervjuerna. En rimlig tolkning är att de som väntade barn inom kort hade hunnit tänka, läsa på och prata mer med sin partner om den stundande föräldraledigheten än de vars barn planerades komma om ett par månader.

Att fördelningen av föräldraledigheten inte framstod som helt given på förhand står klart i intervjuerna, snarare var det en ”fråga” som de hade tänkt på och pratat om med sin partner och ibland också med vänner, om än i olika utsträckning. Vissa använde till och med termen ”förhandling” när de beskrev hur de hittills hade pratat om frågan, och när de resonerade om hur framtiden skulle bli. Niklas var en av dem som använde ordet förhandling när han berättade om

hur han och hans sambo Tina hade kommit fram till att dela ungefär lika på föräldradagarna, med utgångspunkt i ett rättighetstänkande som vi kan se nedan.

> JA: Hur tänker du då?
>
> Niklas: Ja man får väl dela på dagarna sinsemellan, och då är det ju förstås utgångsförhandlingsläget att det ska vara lika många. Det är ju mitt barn lika mycket. ... Så... Ja, när vi har pratat om det så har vi väl sagt att vi får se lite. (Niklas)

Niklas var även senare i intervjun tydlig med att de hade diskuterat frågan, och menade att det var Tina som hade initierat diskussionen. Det senare är intressant att notera. Klart är att kvinnorna oftare tycks ta initiativ till att lyfta upp frågan om föräldraledighet på dagordningen. Dan formulerade det såhär:

> JA: Upplever du att det var nån av er som tog upp diskussionen, eller initierade att prata om det här med föräldraledighet?
>
> Dan: Ja. Det gjorde Elin. Och då pratade vi... fast då var det mer så här hur, rent praktiskt hur vi skulle göra. Så resonerade vi fram och tillbaka, och så kom jag fram till att det tidigaste jag kunde ta var ju rent praktiskt i juni, och hon egentligen hade velat kanske i slutet av sommaren. Och det... Det har vi inte bestämt hur, men nån gång... Vi tyckte ändå rätt så lika när vi började prata om det. (Dan)

Ibland har dock frågan först uppkommit som en fråga då vänner i omgivningen hade ställt sig undrande till hur paret skulle göra med föräldraledigheten. Medan vissa par tycks ha haft explicita förhandlingar om frågan, där en (oftast kvinnan) har tagit upp frågan för diskussion och kanske till och med lagt fram ett förslag, verkar andra ha berört frågan utan att det blivit en lika öppen diskussion. Det har i dessa fall skett mer implicit och inlemmat i den vardagliga kommunikationen.

> /…/ Så att, nej, jag kan inte minnas att vi diskuterade, utan det var mest bara 'ja men jag är hemma åtta', 'jaha, perfekt' sa Stefan då, 'då är jag hemma från första juni'. ’Ja, bra’./…/ nån måste ju ha börjat prata om det förstås, men det var ingenting som jag hade gått och tänkt på innan att nu måste jag ta upp det här, utan vi började prata om det en dag och så var det inte så mycket mer med det. (Ellinor)

Ellinor och Stefan planerade att dela helt lika på föräldraledigheten, men i deras fall var det mindre tydligt hur frågan hade kommit upp. Hos dem tycks frågan ha uppkommit mer i förbigående, båda beskriver dessutom ”pratet” om föräldraledighetsfrågan som helt utan tillstymmelse till oenighet eller konflikt.

Ovan nämndes att det inte framstod som helt givet hur paren skulle göra med föräldraledigheten utan att det var en fråga de hade diskuterat. Icke desto mindre var det personer som framhöll det som ”självklart” att de till exempel skulle dela lika på föräldraledigheten, samtidigt som de framhöll att det var något de hade pratat om eller diskuterat. På motsvarande sätt fanns också de som ansåg det självklart eller ”givet” att den första tiden efter barnets födsel tillföll modern på grund av amning. Detta innebar dock inte att det saknades ett manöverutrymme, tvärtom menade vissa av de intervjuade att omständigheter som rörde yrkeslivet, barnets behov, kvinnans eller mannens (o)tillfredsställelse med ledigheten kunde göra att man fick ompröva sitt beslut. Med andra ord tycktes dessa par inställda på att den planerade fördelningen var öppen för omförhandling och framhöll alltså ett visst förhandlingsutrymme. Här tycker vi oss skönja en skiljelinje mellan två olika typiska par, å ena sidan fanns de med en

planering som de inte hade för avsikt att avvika från, oavsett arbetssituation, ekonomiska skäl eller dylikt, å andra sidan fanns de som tämligen starkt betonade yttre omständigheters betydelse för eventuella omförhandlingar av beslutet.

Övriga strategier

Utöver den planerade fördelningen av föräldraledigheter framkom också andra strategier för att få gemensam ledig tid under den första tiden efter barnets födsel. Samtliga strategier hade med mannens yrkesmässiga situation att göra, eftersom alla par planerade att kvinnan skulle vara hemma den första tiden. En sådan strategi var att mannen hade *sparat semester* under året för att kunna ta ut ledighet efter barnets födsel. Vissa hade klara planer på detta, andra uttryckte sig mer svävande och menade att de om det fanns möjlighet gärna skulle göra på detta sätt:

> /…/Så det är frågan om vad man har för möjligheter. Har jag semesterdagar så kommer jag säkert vara hemma nån gång då och då för att jag vill, eller för att hon behöver ett stöd. För att det blir, det är för jobbigt. Hon sover aldrig eller vad det kan vara. Då kanske man måste vara hemma ibland. Men vad det finns för möjligheter där, det vet jag inte. Men det är väl. Men kan jag vara hemma och det är möjligt, så kommer jag säkert vara det. Men lika mycket för min egen skull som för hennes skull. (Stefan)

En annan strategi för att få mer gemensam tid utrycktes av Emma och Magnus, som planerade att Emma skulle ta ut i princip all föräldraledighet. Magnus hade valt att *gå ned och studera på halvtid* och jobba lite extra som timanställd för att får mer tid hemma med barnet och med Emma.

> JA: Är det nånting i din arbetssituation och studiesituation som har ändrats på grund av att du ska ha barn?
>
> Magnus: Ja du... Fokus kanske lite (skratt).
>
> JA: Hur tänker du då?
>
> Magnus: Alltså nu konkret så har det ju inte förändrats så mycket. Det är klart, efter man hade fått reda på det så... Jag hade *lite* svårare att fokusera så för jag var redan framme lite så där i tiden, tänkte hur det skulle bli, och planerade lite och så. Jobbet har ju funkat ganska bra ändå, eller liksom det har väl inte varit så stor skillnad. Men det blir väl större nu i höst kan jag tänka mig. Och det är därför jag har valt att gå ner på halvfart också, för att jag tror inte att jag kommer kunna vara tillräckligt fokuserad för att läsa på helfart då heller.
>
> JA: När den lilla bebisen har kommit?
>
> Magnus: Nej då vill jag ju gärna vara hemma så mycket som möjligt./…/ (Magnus)

I Magnus intervju framkom att det skulle vara svårt att upprätthålla studier på helfart med ett nyfött barn. Det var alltså inte bara för barnets och moderns skull utan också utifrån vetskapen att hans fokus i studierna och på arbetet skulle ändras. Även andra strategier som att *flexa* mer från arbetet och *arbeta mer hemifrån* på kvällar förekom i intervjuerna, liksom att försöka *förändra sina arbetstider/arbetspass*. Detta framställdes i mångt och mycket behovsstyrt, om barnet var krävande och kvinnan var uttröttad sågs detta som möjliga strategier av vissa män för att underlätta för kvinnan, men också för sin egen skull som vi såg hos Stefan ovan. Om allt fungerade bra sågs dessa strategier inte som lika nödvändiga. Trötthet kopplat till omsorg om barn och hushållssysslor undersöker vi närmare i nästa avsnitt. I Eriks och Evas fall, som hade planer på att vara hemma ungefär åtta månader var, planerade de även att Erik skulle gå ned i tid

och *arbeta på deltid* under Evas föräldraledighet, både för att han ville det för sin egen skull och för att ”avlasta” Eva.

Även om dessa olika strategier för att uppnå mer gemensam tid återfanns i intervjuerna fanns också idéer om att heltidsarbete var något självklart för mannen under kvinnans ledighet. Samtidigt var det också bland kvinnorna vanligt att de planerade att arbeta på heltid då mannen var föräldraledig. Däremot var heltidsarbete inte lika självklart när det kom till tiden efter bådas föräldraledighet som vi ska se senare.

Arbetsdelning i framtiden

I det här avsnittet undersöker vi hur intervjupersonerna föreställer sig att fördelningen av hushållsarbetet respektive omsorgen om barnet kommer att se ut mellan kvinnan och mannen i paret under samt efter föräldraledigheten. I viss mån berörs också planer för yrkesarbetet.

Hushållsarbete under föräldraledigheten

Kvantitativa studier som följt samma par över tid har visat att fördelningen av hushållsarbete mellan kvinnor och män blir mer traditionell när de får barn. Medan kvinnor ökar sin hushållsarbetstid tenderar mäns tid att förbli oförändrad i såväl Sverige som andra länder (Baxter, Hewitt, & Haynes, 2008; Boye 2008; Gjerdingen & Center, 2005; Sanchez & Thomson, 1997). Resultaten av en svensk studie visade emellertid att män som tagit ut lite längre föräldraledighet hade ökat sin hushållsarbetstid efter ledighetens slut (Boye 2008). Ett syfte med föreliggande projekt är att undersöka hur förändringar i fördelningen av hushållsarbete kan uppstå i samband med att ett par blir föräldrar. I det här avsnittet får vi en inblick i intervjupersonernas föreställningar om vad föräldraskapet och föräldraledigheten kan ha för betydelse för deras fördelning av hushållsarbetet.

Intervjupersonerna gav uttryck för tre typiska förväntningar på hushållsarbetsdelningen när en av föräldrarna är föräldraledig. En grupp förväntade sig att den föräldralediga skulle komma att öka sin andel av hushållsarbetet eftersom den befinner sig i hemmet och har mer tid än den som yrkesarbetar. Några förväntade sig tvärt om att den som yrkesarbetar kommer att få öka sin andel av hushållsarbetet. En tredje grupp förväntade sig inga förändringar i fördelningen av hushållsarbetet mellan kvinnan och mannen. Trots att intervjupersonerna sällan sa att de hade pratat om hur de skulle fördela hushållsarbetet under föräldraledigheten så var samstämmigheten inom paren ganska god. I få par hade man helt olika uppfattningar om vad som skulle hända. Detta gällde oavsett hur man föreställde sig att fördelningen skulle komma att se ut. Nedan presenteras de tre typfallen av förväntningar, motiven bakom förväntningarna och de förhandlingar som skett angående det framtida hushållsarbetet, där sådana förekommit.

Den föräldralediga ökar sin andel

För vissa av de blivande föräldrarna var det självklart att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet. De formulerade sig i termer av att det kommer bli så ”naturligt” (Linda, Stefan) eller ”med automatik” (David). Huvudmotivet bakom denna föreställning är *tid*. Den grundläggande inställningen var att den föräldralediga kommer att ha mer tid över efter att barnets behov är tillfredställda jämfört med den tid som blir över efter att yrkesarbetet är avklarat för den som arbetar. Den här extra tiden som den föräldralediga kommer att förfoga över kommer denne helt eller delvis att lägga på hushållsarbete. Therese ger nedan en typisk beskrivning av

resonemanget. Hon skulle ta ut det mesta av föräldraledigheten men hennes partner Lukas ledighet sågs också som viktig. Båda ansåg att de delade lika på hushållsarbetet före barnets ankomst men att den föräldralediga skulle komma att öka sin andel under föräldraledigheten.

> /…/ Men städning och handling och sånt, det kommer definitivt den av oss som är hemma göra. Det är jag helt övertygad om. Man har ju ett helt annat tempo då. Tror jag. Man gör nån grej kanske på dan, och sen går man ut och sen går man ändå förbi nån affär och handlar, eller man åker och storhandlar eller till och med kanske beställer hem mat, om det går. /…/ Alltså inte bara hämtmat, utan alltså mat, via Konsum eller Prisextra eller nåt. Hemkörning. (Therese)

Citatet illustrerar hur den föräldraledigas tid kan skapa utrymme för hushållsarbete på flera sätt. Dels genom att den föräldralediga har mer tid över, men också genom att vardagslivet är strukturerat på ett annat sätt än när man arbetar. Therese, liksom flera andra i undersökningen, föreställde sig att omvårdnaden om ett barn tillåter att man gör andra saker samtidigt, till exempel hushållsarbete, vilket inte är möjligt när man arbetar. Dessutom har platsen betydelse, att man befinner sig i hemmet. En formulering som återkom hos flera intervjupersoner var att den föräldralediga kommer att öka sin andel eftersom denne ”ändå är hemma” (Ellen, Emma, Eva, Therese).

Medan det för vissa, som för Therese ovan, var ganska självklart att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet var andra inte lika säkra på att deras förväntning skulle visa sig stämma. Dessa menade att *barnets behov* och hur det skulle må kunde inverka på den föräldraledigas tid och ork, eller så la de in en reservation för att de ännu inte visste hur det var att ta hand om ett barn. I dessa fall pratade de om förväntningen mer som en förhoppning eller önskan och menade att om den föräldralediga inte hinner skulle någon av föräldrarna, eller båda tillsammans, få göra hushållsarbetet på kvällen istället.

För en del som förväntade sig att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet var det viktigt att poängtera att detta inte var ett krav från deras eller deras partners sida. Vissa menade också att det inte får blir en alltför *orättvis fördelning* bara för att den ena befinner sig i hemmet på dagarna. Ellen och Sofia är två exempel. De tyckte båda att de och deras partners delade lika på hushållsarbetet medan deras partners ansåg att kvinnorna gjorde lite mer. Ellen påpekade under intervjun att det inte ”ska vara som nån hushållerska hemma” och Sofia tyckte inte att hon under sin föräldraledighet ska behöva ha ensamt ansvar för tyngre hushållssysslor som de annars brukade göra tillsammans: ”Han ska ju inte slippa undan det bara för att jag råkar vara hemma på vardagarna utan då tar man ju ändå hand om ett barn liksom.” (Sofia). Både Ellens och Sofias partners tillhörde dem som förväntade sig att den arbetande skulle öka sin andel av hushållsarbetet under föräldraledigheten. Både kvinnorna och männen i dessa par var alltså inställda på att den föräldralediga inte skulle göra allt för mycket hushållsarbete, även om åsikterna gick isär om vem som skulle komma att göra mest. Sofias partner Johannes hade dessutom en alternativ uppfattning om risken för orättvisa under föräldraledighetsperioden:

> KB: Ja. Hur tror du det blir när du är ledig?
>
> Johannes: Ja, det beror helt enkelt på... Jag tycker det ska vara likadant för henne som det var för mig när hon var ledig för jag tycker det ska vara rättvist på den delen så... De sakerna som jag gjorde när hon var ledig tycker jag att hon ska få göra när jag är ledig, så. Men det är ingenting som vi har pratat om eller nånting sånt där tror jag. (Johannes)

Johannes ville att han och Sofia skulle ha samma villkor under sin respektive föräldraledighet och att den arbetade därför skulle dra ett lika stort lass i hemmet oavsett vem av dem som arbetade.

Men rättvisa kunde också uppfattas som ett motiv för att den föräldralediga skulle utföra hushållsarbete på dagtid. Elin gav uttryck för denna åsikt. Hon skulle ta ut mer föräldraledighet än sin partner Dan, men hans ledighet sågs också som viktig. Före barnets födelse delade de ganska lika på hushållsarbetet även om båda ansåg att Elin gjorde lite mer och Dan framhöll att hon ägnade betydligt mer tid åt att hålla ”ordning”.

> Elin: /…/ Men sen tänker jag ändå att när man kommit in i sina rutiner och man är hemma så tror jag att man kanske kan se till att man har planerat vad man ska äta när den andra kommer hem och...
>
> JA: Även när det kommer till andra saker som städning och tvätt och sånt också?
>
> Elin: Ja, alltså jag vet inte hur mycket man hinner med, men... Ja jag tycker nog att det skulle kännas tråkigt om man fick jobba hela dan och så när man kommer hem så fick man börja städa och så har den andra bara varit hemma och lekt (skratt). Ja. Jag tycker nog att... Jag tror att den som är hemma får göra lite mer. (Elin)

Elin värderade inte helt förvånande tid spenderad med barnet högre än tid spenderad på hushållsarbete. Den föräldralediga har mer tid med barnet än den arbetande, och det skulle då bli orättvist om den föräldralediga inte la något av sin tid på det tråkigare hushållsarbetet för att frigöra barntid på kvällen för den som arbetar. *Rätten att spendera tid med barnet* var ett återkommande tema i intervjuerna. Vissa talade till exempel om sin ambition att utföra så mycket av hushållsarbetet som möjligt på dagtid som något de ville göra för partnerns skull, så att denne skulle kunna ägna sig åt barnet på kvällen. Men båda föräldrarnas rätt att ägna sig åt barnet och slippa göra hushållsarbete kunde också ses som ett dilemma, vilket belystes av Emil. Det var mycket viktigt för både honom och hans partner Linda att dela helt lika på föräldraledigheten. Före barnets födelse ansåg Emil att de ägnade ungefär lika mycket tid åt hushållsarbetet, även om han tyckte att Linda fick fler saker gjorda. Hon menade istället att hon la lite mer tid än Emil eftersom hon tänkte på och planerade hushållsarbetet mer. Så här resonerade Emil kring dilemmat om rätten till barntid:

> Emil: Där har vi, vi har inte snackat om det där liksom att... Vad... ska det vara så att föräldralediga ska ha tid för omtanke, relationsbyggande, och släppa de andra sakerna... Det har vi sagt att, maten ska man åtminstone hinna laga innan den andra kommer hem. Eller är det tanken att den föräldralediga ska ha skött hus och hem, så att den andre föräldern, kommer hem från jobbet, ska kunna vara relationsbyggande med barnet... Det har vi faktiskt inte sagt uttalat. Vi har sagt att maten ska den som är hemma fixa.
>
> KB: Och sen har ni inte pratat om, liksom det andra så… nej. Hur tänker *du* då, föredrar du nåt av de här? (skratt)
>
> Emil: Jag ser det logiska i båda delar... Jobbet är ansträngande... Och därför kan det vara skönt att komma hem och bara vara med sitt barn. Det skulle ju vara fantastiskt. Och sen när det har somnat, så kan man börja städa och feja och så... Och det kan ju också vara så att det kan vara otroligt skönt... det kan ju vara ännu jobbigare att vara på jobbet, kan ju vara jobbigare att vara föräldraledig. Och då kunde det ju vara jätteskönt om när jag kommer hem liksom bara, ’Sätt dig ner. Nu börjar jag städa och feja och putsa liksom...’ Men då går man från jobb till jobb. Man går inte från jobb till barn. (Emil)

Emil gav uttryck för flera föreställningar och erfarenheter som tillsammans skapade dilemmat. För det första såg Emil omsorgen om och tiden med barnet som värdefull, samtidigt som han var medveten om att det kan vara utmattande att ta hand om ett barn. För det andra visste han att förvärvsarbetet var ansträngande och att den som arbetar därför skulle vara trött när den kom hem på kvällen. För det tredje framställde han hushållsarbete som en icke eftertraktansvärd aktivitet genom att likställa det med förvärvsarbete, ”då går man från jobb till jobb”. Som framgår av

citatet hade Emil ingen lösning på dilemmat utan såg det logiska både i att den föräldralediga ska ha rätt att fokusera helt på barnet på dagen, och i att den som arbetar ska ha rätt att ägna sig åt barnet när den kommer hem på kvällen. Vid uppföljningen av dessa intervjuer, som kommer att ske efter föräldraledighetsperioden, kommer vi förhoppningsvis att få veta mer om hur paren har förhållit sig till och löst dilemman som detta.

En vanlig, ytterligare anledning för den föräldralediga att göra hushållsarbetet på dagtid var att man ville ha tid att *göra andra saker på kvällen*, till exempel att umgås inte bara med barnet utan också med varandra. Emma var en av dem som hoppades att det skulle bli så. Hon skulle ta ut i princip all föräldraledighet vilket paret motiverade bland annat med att hennes partner Magnus studerade. Före barnets ankomst delade de lika på hushållsarbetet.

> JA: Hur tror du att det blir med matlagning, städning och sånt, alltså hushållssysslor då under föräldraledigheten?
>
> Emma: Ja, jag tänker ju att jag ska ta så mycket ansvar för det som möjligt, eftersom jag är hemma. I början är det kanske svårare eftersom barnet är så litet och kräver mycket tid så. Men jag *hoppas* att det kan vara så att Magnus kan få ta det lugnt när han kommer hem. Eftersom jag ändå är hemma. Men sen vet man ju inte hur det blir (skratt), men det är min tanke. Att jag vill hinna så mycket som möjligt när han är borta, så vi får tid tillsammans när han kommer hem.
>
> JA: Och om han då är hemma under sommarmånaderna som ni preliminärt sa då, hur tror du det blir då då?
>
> Emma: Ja då kommer han säkert ta ansvar för hemmet under den perioden i så fall tror jag. Sen så hinner man ju inte allt när man har ett barn att ta hand om så klart. Det vet man ju inte hur mycket tid det kommer ta (skratt). Men... Jag tror båda vi är så ganska mycket att när den andra är borta och den andra är hemma, då försöker man beta av. Vare sig det gäller hushållsarbete eller om det är plugg eller annat, så försöker vi beta av det medan den andra är borta. (Emma)

För Emma och andra med samma förhoppning tillhörde hushållsarbetet de sysslor som man ville få undanstökade så att man slipper dem när båda är hemma. Den tid som frigörs ville man lägga på trevligare, gemensamma aktiviteter. Emma och Magnus hade även haft en explicit diskussion om detta när det gällde hur hushållsarbetet utfördes innan de fick barn. Anledningen var att de hade haft olika åsikter om när en viss syssla (disken) skulle utföras och när man skulle ta sig tid att sitta och prata och umgås. Hushållsarbetet kan alltså ses som någonting som riskerar att stå i vägen för värdefull tid tillsammans och istället skapa mindre värdefull tid då paret gör någonting som inte anses vara trevligt eller roligt. Ett citat av Isabella är illustrerande: ”/…/ så vill man ju kanske hellre göra nånting annat när den andra personen kommer hem än att stå och diska tillsammans, så.” Förutom värdefull tid tillsammans så ville paren också frigöra tid för vila för både den som är föräldraledig och den som arbetar.

Det fanns de som menade att de och deras partner skulle komma att göra olika mycket hushållsarbete eller olika sysslor under sin respektive föräldraledighet eftersom man hade olika *egenskaper eller personligheter*, t.ex. att man var olika effektiv, hade olika grad av simultankapacitet eller lade vikt vid och brukade utföra olika hushållssysslor. Till viss del fanns en genusaspekt i detta. Några intervjupersoner trodde att kvinnan i respektive par skulle utföra mer hushållsarbete under sin föräldraledighet än mannen skulle under sin beroende på deras olika egenskaper. Kajsa var en av dessa. Hon skulle ta ut lite mer föräldraledighet än sin partner. De delade ganska lika på hushållsarbetet innan de fick barn, men det var enligt henne ofta hon som tog initiativ till att vissa sysslor skulle göras och också hon som tog upp det för diskussion. De hade också vissa uppdelade ansvarsområden.

> Kajsa: Jag tror att jag kommer göra väldigt mycket när jag är ledig, och likadant att han gör väldigt mycket när han... Men sen är det ju det här dilemmat att han ibland inte kan göra fler än en sak samtidigt, och då... (skratt) Då, alltså jag ser ju själv de här mammorna som går med ett barn på armen och som fixar och donar allting samtidigt. Och jag ser mig själv vara där. Men jag ser inte Andreas göra så. Är du med hur jag menar?
>
> JA: Ja, alltså hålla barn och samtidigt...
>
> Kajsa: Ja, men precis, rör i grytan och är med överallt, och hinner plocka samtidigt som man byter blöja... Men... Jag hoppas samtidigt inte jag blir en sån hypermorsa (skratt). Att jag kan ta en sak i taget. Nej, jag tycker det är jättesvårt, det här med... Men jag tror säkerligen Andreas kommer fortsätta med sin matlagning, det tror jag. Men... (Kajsa)

Kajsa såg det som ett problem att hon skulle kunna komma att göra mer än sin partner på grund av deras olika personliga egenskaper. Samtidigt såg hon också sin tendens att göra flera saker samtidigt som ett potentiellt problem eftersom det skulle kunna vara stressande – eller kanske ett symtom på stress. De som talade om olikheter och att kvinnan skulle kunna komma att göra mer hushållsarbete var medvetna om att deras förväntade beteende följde traditionella könsmönster, men kvinnorna problematiserade det i högre grad än mannen.

En del av dem som trodde att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet menade att detta inte kunde ske på en gång. I början skulle kvinnan, som skulle vara hemma först i samtliga par, ha svårt att hinna med hushållsarbete och därför skulle mannen få dra det största lasset när barnet var riktigt litet. Först efter några månader skulle kvinnan kunna öka sin andel av hushållsarbetet och börja göra mer än mannen. Som anledning till att kvinnan inte skulle kunna göra hushållsarbete i början angavs att barnet då skulle behöva extra mycket omsorg och att det skulle amma ofta. Den föräldraledigas brist på tid och ork som motiv var således knutet till föreställningar om *amningen* som tidskrävande och tröttande. Andra tycktes mena att amningen skulle leda till att kvinnan skulle ta ett större ansvar för barnet generellt. Denna föreställning var till exempel dominerande i Dans bild av den första tiden efter barnets födsel. Som vi såg ovan skulle Dans partner Elin ta ut mer föräldraledighet och före barnets födsel gjorde hon något mer av hushållssysslorna.

> JA: Ja, om jag frågar en lite öppen fråga då. Hur tänker du kring tiden efter det att barnet har kommit? Hur tror du att vardagen kommer att bli?
>
> Dan: Jag tror att jag kommer få sköta allt det praktiska runtomkring, och jag tror att hon kommer vara jättetrött, och kanske sova lite... Och då kommer jag få sköta ruljansen runtomkring. Och det gör jag gärna. Jag tror att hon kommer ha fullt upp med att amma och få sova och så. Ta hand om barnet... Rent praktiskt arbetsfördelning så...
>
> JA: Jag tänkte inte bara det, så du får säga precis vad du tänker. Om du tänker nåt annat också. Hur du tänker kring vardagslivet i stort.
>
> Dan: Nej, men jag tänker mest på att jag får nog räkna med att sköta det praktiska runtomkring, hon tar hand om spädbarnet liksom. Jag kan ju inte amma så mycket (skratt). /…/ (Dan)

Dans utsaga visar hur amningen kan framstå som nästan synonym med generell omsorg om barnet. Dan föreställde sig att han skulle få ta hand om det praktiska runtomkring medan Elin skulle ta hand om barnet *eftersom* Dan inte kan amma. Det här kan tolkas som tecken på hur arbetsdelningen i hemmet påverkas av föreställningar om moderskap som någonting biologiskt givet; biologin förväntas leda till skillnader mellan kvinnan och mannen i praktisk omsorg. Det är samtidigt värt att notera att detta förväntades leda till en mindre traditionell fördelning av hushållsarbetet.

Den arbetande ökar sin andel

Den andra typiska förväntningen på fördelningen av hushållsarbetet under föräldraledigheten, att den som arbetar kommer att öka sin andel, kom till uttryck bland några av männen. Delvis fokuserade dessa mycket på den första tiden med barnet då de trodde att kvinnan, som skulle vara föräldraledig först, skulle vara upptagen med barnet och varken ha tid eller ork att ägna sig åt hushållsarbete. Men de trodde också att den arbetande skulle göra mer hushållsarbete på längre sikt, oavsett vem som var föräldraledig. Tid och ork är alltså även i denna grupp centrala motiv, men här som argument för att den föräldralediga *inte* kommer att kunna utföra hushållsarbete. Ett citat av Petter får illustrera. Han och hans partner Ellen planerade att dela lika på föräldraledigheten men var öppna för att omständigheter som till exempel Ellens arbetssituation skulle kunna komma att inverka på dessa planer. Som vi också såg ovan menade Ellen att de delade lika på hushållsarbetet medan Petter menade att Ellen gjorde något mer än honom.

> KB: Om du tänker på specifikt när en av er är föräldraledig, hur tror du ni kommer göra då med att det blir städat eller diskat eller..?
>
> Petter: Då kommer det nog bli mycket mer för den andra personen som inte är föräldraledig. Att man kommer hem, då blir det liksom... Då får man rycka in och om det inte är att avlasta den andra så att den får sova eller vila eller nånting eller åka iväg nånstans så är det väl just att, ja, diska, tvätta, städa, laga mat (skratt), och det där som kommer vara i början väldigt mycket. Så jag tror att man kommer... Den personen som inte är föräldraledig, den kommer få göra mycket sånt också för att avlasta. Absolut. (Petter)

Ett annat motiv som lades fram bland dessa män var att den som är föräldraledig *ska fokusera på barnet*. Johannes, som ansåg att han gjorde lite mindre hushållsarbete än sin partner Sofia medan hon ansåg att de gjorde lika mycket före barnets ankomst, menade att när Sofia är ledig så är hon det för barnets skull, inte för Johannes skull. Därför förväntade han sig inte att hon skulle utföra allt hushållsarbete under sin ledighet. Ovan såg vi att han också menade att samma sak skulle gälla när han var ledig; då skulle han fokusera på barnet och Sofia göra en större andel av hushållsarbetet. Rättvisa är alltså ett motiv som framhölls även i denna grupp.

Det blir ingen förändring

Den tredje typiska förväntningen på hushållsarbetsdelningen under föräldraledighetsperioden var att det inte kommer att ske någon förändring. De som gav uttryck för den här förväntningen trodde, liksom gruppen ovan, att den föräldralediga inte skulle hinna göra hushållsarbete på dagarna. Erik var en av dessa. Han och hans partner Eva planerade att dela lika på föräldraledigheten. Båda ansåg att Eva gjorde något mer hushållsarbete än Erik för barnets ankomst. Så här svarade Erik på frågan om hur han trodde att de skulle göra med hushållsarbetet under föräldraledigheten:

> /…/ Nej, men det blir nog lite mer att man får vara hemma liksom, det är nog det. På helger, lite mer hemma på helger och på kvällarna liksom, och vem som gör vad, det får vi väl se, men nån måste ju. Båda måste nog vara hemma mer. Så tänker jag nog mer. För att få hushållsarbetet att gå ihop. Jag hoppas att vi fortsätter att göra hyfsat lika, men jag kan inte tro att Eva ska ha tid att göra saker när hon är hemma. Det utgår jag inte ifrån. (Erik)[12]

[12] Det bör nämnas här att Erik och Evas barn hade hunnit födas vid tiden för intervjun med Erik och var en vecka gammalt. Erik hade alltså hunnit få lite erfarenhet av hur det är att ha ett nyfött barn. Han menade dock att han hade haft samma tankar om arbetsfördelningen även innan barnet föddes.

Liksom andra i denna grupp förväntade sig Erik att paret skulle fortsätta att dela på hushållsarbetet på kvällar och helger på samma sätt som de gjorde innan de fick barn.

Ett motiv som dessa intervjupersoner delade med Johannes ovan var att den föräldralediga ska fokusera på barnet. Här fanns dem som hävdade att föräldraledigheten kunde ses som ett jobb motsvarande ett förvärvsarbete där arbetsuppgiften är att ta hand om barnet. Motivet framstår tydligt i intervjun med Sofie. Hon och hennes partner Mike tillhör paren där kvinnan skulle ta ut mer föräldraledighet än mannen men där mannens ledighet ändå sågs som värdefull. Deras fördelning av hushållsarbete innan de fick barn var ganska jämn, men Mike påpekade att Sofie ägnade lite mer tid åt matlagning och tvätt. Sofie framhöll att initiativet till att göra sysslor låg främst hos henne innan de fick barn.

> JA: Mmm... Hur tror du att det kommer bli när först du är föräldraledig och sen när Mike är föräldraledig med matlagnings- och hushållssysslorna, under föräldraledigheten?
>
> Sofie: Ja, jag har sagt tydligt att han ska inte förvänta sig lagad mat när han kommer hem från jobbet.
>
> JA: När du är ledig?
>
> Sofie: Ja. Av den enkla anledningen att man... Det är inte uppdelat när vi jobbar. Och man får se det som att vara hemma med barnet får vara jobbet för den som är hemma. Annars så tror jag att man kan stressa upp sig väldigt mycket på att det ska vara städat rent, nästan diskat innan maten är klar. Och man ska ha hand om barnet och den ska vara stimulerad, och... Det tar man tag i när båda är hemma sen, och så löser man det på nåt sätt. Det är det enda jag har tänkt på där. Att vara hemma med barnet innebär kanske inte att man är hemmafru eller hemmaman. Utan man är hemma med sitt barn. Och sen får vi dela på resten. För det ska ju inte vara enklare... Det låter ju konstigt, men... För den som inte är hemma med barnet skulle ju det i så fall innebära att livet blir väldigt mycket lättare. För att då behöver man inte göra nånting. Från det att man faktiskt jobbar båda två och hjälper till hemma. Lika mycket. Till att gå… Till att den andra är hemma hela tiden med ett barn, och den som jobbar inte behöver göra nånting hemma. Och där är nog risk att det är en av parterna som (skratt) nyttjar det mer än den andra... Jag vet inte. Så där ska jag försöka i alla fall, eftersom det är jag som börjar, att inte ställa de kraven på sig själv, att man måste faktiskt ta hand om hemmet också. Och det är ju såna grejer som man har läst också, att man ska inte kämpa för att ha fläckfritt hemma och så där när man har små barn. Eller första tiden. (Sofie)

Citatet av Sofie visar att inställningen att föräldraledigheten är ett arbete inte bara behöver vara principiell utan också kan vara ett sätt att hantera en upplevd risk för stress under föräldraledigheten. Sofie trodde att man som föräldraledig kan ha stora *förväntningar* på sig själv att hinna med hushållsarbetet samtidigt som man ska ta hand om barnet på ett bra sätt. Hennes lösning var att inte se på den föräldralediga som en ”hemmafru eller hemmaman” utan som någon som ska utföra omsorgsarbete på heltid. Denna föreställning om förväntningar som den föräldralediga har på sig själv återkom även hos andra, till exempel hos Dan som trodde att kvinnor har högre krav än män på sig själva att klara av både barn och hem under föräldraledigheten.

I citatet återkommer också rättvisa som motiv, denna gång för uppfattningen att det inte skulle ske någon förändring av hushållsarbetsfördelningen. Rättvisa är här viktig av princip; det första argumentet är helt enkelt att den ena partnern inte plötsligt ska få ett lättare liv än tidigare. Men rättvisan har också ett praktiskt syfte genom att den motverkar stress hos den föräldralediga, som lättare motar undan egna krav att utföra hushållsarbete genom att hänvisa till rättviseprincipen. Sofie antydde dessutom att det skulle kunna uppstå en skillnad mellan hennes och hennes partners föräldraledighet om den föräldralediga förväntades utföra mer hushållsarbete än den arbetande. Hon sa det inte uttalat, och förmildrade yttrandet med ett skratt, men hon menade

möjligtvis att hennes partner skulle dra mer nytta av situationen när hon är föräldraledig än hon skulle göra under hans ledighet.

Andra förväntningar

Förutom förväntningar på fördelningen av hushållsarbetet under föräldraledigheten så fanns det andra typer av förväntningar som handlade om hur hushållsarbetet skulle komma att utföras. Vissa intervjupersoner menade att de måste *planera* hushållsarbetet mer och göra det mer *organiserat*. Det kunde t.ex. handla om att man skulle storhandla mer istället för att småhandla det som behövdes just för dagen. En större grad av planering skulle behövas eftersom man skulle ha *mindre tid* att göra hushållsarbete. *Sämre ekonomi* under föräldraledigheten var en annan orsak, vilket skulle göra att det blev viktigare att t.ex. storhandla och laga matlådor. Även barnets behov skulle kunna göra så att man behöver planera mer, framför allt eftersom man menade att barnet kommer att behöva fasta rutiner.

En möjlig lösning på den tidsbrist som flera föreställde sig skulle uppstå var att göra *färre hushållssysslor tillsammans*. Istället skulle en få utföra någon hushållssyssla medan den andra tog hand om barnet. En annan uppfattning uttrycktes av Carlos som menade att han och hans partner skulle behöva bli *mindre specialiserade*. Han och hans partner delade lika på hushållsarbetet tidsmässigt före barnets ankomst, men brukade göra olika typer av hushållsarbete. Därför trodde han att de skulle komma att göra olika saker under sin respektive ledighet och att de skulle behöva påminna varandra om att också göra sådant som de annars inte brukade göra. Carlos partner var istället en av dem som pratade om att planera hushållsarbetet mer.

Ytterligare en lösning på tidsbristen som lades fram av de intervjuade var att *sänka kraven* på hur hemmet såg ut. De skulle få finna sig i att de inte skulle kunna hålla samma nivå som innan de fick barn. Linda och Emil var några av dessa. Linda trodde att hon skulle behöva arbeta på att acceptera att hon kunde komma hem till ett stökigt hem när Emil var föräldraledig eftersom ”det är viktigare att man är med sina barn än att hemmet är städat.” (Linda) Linda och andra med liknande inställning ville hellre sänka kraven på renlighet och ordning än att stressa eller offra tid med barnet för att hinna med hushållsarbete.

Förhandlingar och beslutsfattande kring hushållsarbetet under föräldraledigheten

Som vi nämnde tidigare hade paren sällan pratat om hur och av vem hushållsarbetet skulle utföras under föräldraledigheten. Bland dem som ändå hade pratat om det så framstår hushållsarbetsdelningen i mindre grad än föräldraledigheten som en fråga som man behöver fatta beslut kring.

Några av paren hade pratat om att de trodde att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet. I Therese och Lukas fall var det vår intervju med Lukas som hade fått paret att tänka på detta: ”Det var nog lite efter att du hade intervjuat honom som vi började fundera på: Ja då är det väl klart att jag diskar och städar kanske då när jag ändå är hemma.” (Therese). Samtalet verkar ha haft karaktären av ett konstaterande av hur de trodde att det kommer att bli snarare än av explicit förhandling och beslutsfattande. I två andra par hade mer explicita förhandlingar förekommit och då i samband med att man pratat om risken att den föräldralediga känner krav på sig att hinna med både barn och hushållsarbete. Det var även här fråga om par som förväntade sig att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet. Ett citat av Ylva får illustrera:

> KB: Ja, hur tror du att det blir med hushållsarbetet när den ena är föräldraledig och den andra...
>
> Ylva: Ja det där är ju också lite beroende... Det har vi faktiskt också pratat om lite grann, att har man ett barn som är ganska krävande t ex, då tror jag att man... Det är klart att då måste man ju... Då tror

> jag att bägge två förstår att när man kommer hem på kvällen då kanske det inte är välstädat och maten står på bordet ungefär. Utan då får man hjälpas åt på kvällarna med det som behöver göras. Men samtidigt är det ju det att, har man ett barn som är lätt att hantera och såna här saker, då… Jag är ju beredd på att ta ett större ansvar hemma om jag är hemma. För jag menar, jag tänker bara själv, att när jag sen går och jobbar, om man har ett ganska lätthanterligt barn. Jag skulle ju vilja att Anders då tog en större del då hemma, och faktiskt städade eller faktiskt åkte och handlade eller lagade mat och såna där saker. För att... *Om* det funkar. (Ylva)

I dessa par var man överens om att den föräldralediga kommer att kunna göra mer hushållsarbete men paret hade samtidigt konstaterat att de inte visste hur det är att ta hand om ett barn eller hur just deras barn skulle vara. De hade därför i förväg kommit överens om att den föräldralediga inte skulle känna krav på sig att klara av hushållsarbetet på dagtid.

Ett av paren, Karin och Peter, som förväntade sig att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet hade också pratat om en annan risk, nämligen att kvinnan fortsätter att göra en större andel av hushållsarbetet efter sin föräldraledighets slut. Diskussionen föranleddes av att frågan hade tagits upp på ett möte med föräldragruppen. Paret hade enligt Karin diskuterat att de måste akta sig så att vanor från föräldraledigheten inte kvarstår efter ledighetens slut, men man hade också fått veta och diskuterat att risken för en kvarvarande ojämn fördelning var mindre om mannen var föräldraledig en lite längre period.

Det har också förekommit diskussioner kopplade till en rädsla som flera av kvinnorna gav uttryck för, nämligen att de skulle få det *organisatoriska ansvaret* för barn och hushåll, dvs. att det skulle vara de som hade överblicken över vad som behövde göras för barnet och i hushållet. Kvinnorna pratade om den här risken framför allt i samband med tiden efter föräldraledighetens slut och i samband med omsorgen om barnet. Men Linda, som vi citerar nedan, var även rädd att hennes större benägenhet att planera saker och ting i hushållet skulle få henne att lägga sig i hur mycket hennes partner Emil fick gjort under sin föräldraledighet. Efter att ha pratat om risken att hon får det organisatoriska ansvaret efter föräldraledighetens slut berättade Linda:

> KB: Okej. Hur tror du att han ställer sig till det?
>
> Linda: Mmm, han har nog lite samma tankar, att jag inte ska lägga mig i. Att han måste få fixa själv. Han sa det häromdan. Han sa, ’Jomen när jag är pappaledig, jag tror inte att det kommer hända lika mycket som när jag är pappaledig’ sa han. Ja, Emil är i och för sig otroligt energifylld, men han har lite svårare att komma till skott. Han måste planera mer. Så han sa såhär, ’Ja, om du kommer hem och det bara har hänt tre av de här grejerna som, eller en av de här tre grejerna som jag hade pratat om att göra eller som vi hade bestämt att jag skulle göra, då får du acceptera det’, säger han. ’Ja ha’ säger jag då (skratt). Ja, jag håller med honom, men jag... Och just det här att komma hem till ett hem som kanske är jättestökigt, det är grejer överallt. Det måste jag nog jobba med. För jag känner att det är viktigare att man är med sina barn än att hemmet är städat. Tycker jag. Men samtidigt så är det ju... trevligt om det var lite undanplockat (skratt). Så. Så att, det är nånting som... Ja, och inte lägger mig i, och låter Emil ta ansvar, och ... Jag vill inte bli en projektledare. (Linda)[13]

Det var Emil som tog upp frågan till explicit diskussion eftersom han ville att Linda inte skulle lägga sig i hur han spenderar sin tid när han är föräldraledig. Linda visste att det kan komma att bli svårt för henne att acceptera hur hemmet sköts när Emil har huvudansvaret på dagarna, men eftersom hon inte ville falla i det som hon uppfattade som en kvinnofälla så höll hon med honom.

[13] Här kan man spekulera kring hennes ordval, som återkommer ännu en gång under intervjun, om det möjligen kan kopplas till den bok som kom 2008 och fick viss spridning som heter *Familjens projektledare säger upp sig* (Bergensten 2008).

Spontana impulser och önskemål kring hur hemmet ser ut fick stå tillbaka för de mer abstrakta önskemålen om att leva jämställt och lita på sin partner. Det är här värt att notera att det är kvinnan som anpassar sin standard efter mannens – för att hon inte vill hamna i en kvinnofälla – medan det omvända, att han skulle anpassa sitt beteende, inte diskuteras som en möjlighet.

Hushållsarbete efter föräldraledighetens slut

Generellt hade intervjupersonerna svårt att föreställa sig hur det skulle bli med hushållsarbetet efter föräldraledighetens slut eftersom det låg så långt fram i tiden, och få par hade diskuterat hur man skulle göra då. När de fick frågan kunde intervjupersonerna ändå resonera om hur de trodde att det skulle bli. Ingen av de intervjuade förväntade sig några långsiktiga förändringar av den tidsmässiga fördelningen av hushållsarbetet oavsett om de förväntade sig tillfälliga förändringar under föräldraledighetsperioden eller inte. Ingen gav heller uttryck för något annat än att hushållsarbetet skulle fördelas någorlunda jämnt mellan kvinnan och mannen tidsmässigt. Som David uttryckte det: ”Ja men då är det trots allt inne på dagis, och då är man ju nästan back to normal igen (skratt).” (David)

Det fanns dock förväntningar eller förhoppningar om andra typer av förändringar. Många av dessa förändringar hade som mål att man skulle bli mer *strukturerad* i hushållsarbetet. Ett sätt att bli mer strukturerad var att dela mer på alla enskilda hushållssysslor. Som vi såg ovan gav Carlos uttryck för denna strategi redan under föräldraledighetsperioden, och han såg det också som en nödvändighet efter föräldraledighetens slut för att båda skulle få en bättre överblick och ”se helheten”. För att klara situationen som småbarnsföräldrar skulle de behöva fördela hushållsarbetet jämnt inte bara när det gäller tid utan också när det gäller enskilda sysslor.

Jämlikhet eller *jämställdhet* som ett sätt att motverka stress återkom i andra intervjuer. Ellen menade till exempel att jämställdhet var viktigt för att båda föräldrarna skulle kunna få egen tid ibland, tid att göra någonting på egen hand:

> Jag tror det är väldigt viktigt att inte en får göra mer för att det är nog väldigt krävande att ha barn. Ändå att båda måste få hitta på saker ibland, antingen träna eller gå ut nån gång ibland. Att man försöker göra det väldigt jämställt där för att… det kan nog (skratt) vara lite jobbigt om det är en som gör allt tror jag. (Ellen)

Ellen var också en av dem som trodde att man skulle behöva ha tydligare ansvarsområden och göra saker mer var för sig för att bli mer strukturerad och effektiv efter föräldraledigheten, till skillnad från strategin som vi såg ovan att man skulle dela på fler sysslor. Trots att Ellen tänkte sig att en av föräldrarna skulle komma att arbeta deltid och den andra heltid så talade hon inte i termer av att den som yrkesarbetade mindre skulle göra mer hushållsarbete. Istället pratade hon om att de olika arbetstiderna skulle komma att påverka vem som gör vad: ”Men då blir det väl lite att den som går på 80 procent kanske lagar maten, tar hand om barnet då, medans nån tar hand om disken sen så får den andra natta eller liksom...” (Ellen)

För andra handlade det inte så mycket om specialisering utan snarare om att det skulle bli tydligare vem som gör vad vid enskilda tillfällen och att paret skulle kunna göra färre saker tillsammans, en förväntning som även framkom ovan i beskrivningarna av hur man trodde att det skulle vara under föräldraledighetsperioden. Anders och Davids intervjuer kan illustrera:

> Så om man hämtar varannan dag så kommer också matlagningen naturligt falla ut varannan dag. Om man skulle lyckas med en sån fördelning. (Anders)

> Det är ju handla, då måste man sticka iväg nånstans. Och nu har vi åkt, som jag sa, båda två samtidigt. Och det tror jag inte det kommer bli sen. Då är det en som åker iväg och handlar. Det finns ingen anledning att båda åker iväg. Det känns bara omständligt. Nu åker vi mest iväg samtidigt för det är ju lite socialt också. Så att det är ju inget måste. Det är bara att ha en lista så är det ju färdigt. Så det blir säkert mer rutin sen då. (David)

Förväntningarna på att man måste bli mer strukturerad kunde skapa motsättningar inom paret. Ett exempel är Tina och Niklas som hade olika åsikter om hur de skulle göra sina matinköp. Niklas vägrade enligt Tina att storhandla, och hon hade inte velat ta den konflikten hittills eftersom hon, enligt egen utsago, lätt gav med sig medan han var ganska bestämd i sina åsikter. När barnet kommit tänkte hon dock driva igenom sin önskan. Så här berättade Tina om hur hon trodde att det skulle bli med hushållsarbetet efter föräldraledighetens slut:

> JA: Tror du att det kommer fortsätta ungefär som det är idag, eller tror du att det kommer?
>
> Tina: Nej! Det tror jag inte. Jag tror tyvärr att det blir så här, att det är, i och med att jag har då den mer planerande sidan här, typiskt så, kvinnligt och manligt då... Att liksom jag tänker redan nu att man kommer behöva storhandla. Och hur kommer man då göra när man ska ha stora matinköp så att man lägger upp menyer för hela veckan och så. Såna saker är jag lite rädd för att jag kommer helt plötsligt ramla in i den rollen. Och göra det här. Rutiner och det organisatoriska runt just såna saker som inte syns så mycket i ett hem, men som gör att det rullar. (Tina)

Tinas citat visar att det inte bara fanns förhoppningar om förändringar efter föräldraledighetens slut utan också farhågor. Det handlade framför allt om att kvinnor, i likhet med Tina, var rädda för att få ett för stort ansvar för planeringen av hushållsarbetet, att få det organisatoriska ansvaret som vi nämnde tidigare. Tina tolkade sina och Niklas olika personliga egenskaper som typiska för deras kön, och såg detta som den grundläggande orsaken till att hon riskerade att hamna i en oönskad, traditionellt kvinnlig roll.

Det fanns också de som *inte förväntade sig några förändringar* av hushållsarbetet utan tänkte sig att det skulle skötas på samma sätt efter föräldraledigheten som innan, både när det gäller den tidsmässiga fördelningen och när det gäller vem som gör vad. Johannes såg till exempel inga skäl till en långsiktig förändring:

> Nej men varför skulle det ändra sig? Det är ju lika mycket att göra även om man har barn, och båda två vill ju givetvis vara med barnet så mycket som möjligt men... Det ska vara... Nej, jag tycker, nej varför ändra nånting för att man har fått barn, så. (Johannes)

Här ser vi återigen hur hushållsarbetstiden ställs mot tiden med barnet och hur rättvisa kan vara ett motiv till att inte förändra någonting efter föräldraledigheten. De som framhöll detta menade att när båda yrkesarbetar och båda vill vara med barnet lika mycket så måste hushållsarbetet fördelas jämnt för att det inte ska bli orättvist. Vissa talade i rättvisetermer medan andra talade i termer av jämställdhet. Ninna och David ville dela lika på föräldraledigheten och hade funderingar kring att gå ner på deltid båda två efter föräldraledigheten. Ninna var ändå en av dem som kände oro för att falla in i traditionella mönster:

> Alltså, jag vill sträva mot att det ska vara, att, att, vi är föräldrar som ska bidra lika mycket. Och så får vi ju se vad som händer, men… Jag har inte lust att vara sådär stand… eller en sån där stereotyp du vet att mamman gör maten och pappan sitter och ser på TV, alltså. Alltså jag kan inte föreställa mig, mig det. Jag tror att… det blir, alltså jag hoppas det blir fifty-fifty. Det är i alla fall det jag har tänkt mig att sträva mot. (Ninna)

Detta kan jämföras med Carlos och Ellens förväntningar ovan, där rättviseprincipen sågs som ett sätt att göra hushållsarbetet effektivt och där rättvisan alltså inte bara var ett mål i sig, utan ett medel för att uppnå någonting annat. Rättviseprincipen framställdes inte alltid i termer av att man skulle hävda sin rätt, utan den kunde också formuleras som ett sätt att visa omsorg om varandra.

Att man såg föräldraskapet som ett *gemensamt projekt* var ett annat motiv till en jämn fördelning av hushållsarbetet efter föräldraledighetens slut. Inställningen var en del i de intervjuades jämställdhetstänkande och strävan efter att uppnå ett jämställt samliv. Petter såg dessutom gemenskapen i föräldraskapet som någonting som kunde underlätta och göra de ökade kraven på arbetsinsats i hushållet meningsfulla:

> /../ Alltså det låter som att man har värsta kraven på sig men jag tror att det kommer vara rätt kul också faktiskt. Man gör det ju tillsammans. Det är det som är roligt och viktigt här i världen liksom (skratt). På nåt sätt. (Petter)

Sammanfattningsvis förväntade sig intervjupersonerna att hushållsarbetet efter föräldraledighetsperioden tidsmässigt skulle fördelas ungefär som före föräldraledigheten, dvs. någorlunda jämnt mellan mannen och kvinnan. Det fanns dock förväntningar på eller förhoppningar om att de skulle förändra fördelningen av specifika sysslor och bli mer strukturerade. Här kunde det antingen handla om att kvinnan och mannen skulle dela på fler sysslor för att bli mer flexibla, eller tvärt om att de skulle specialisera sig för att bli mer tidseffektiva. Det kunde också handla om att de skulle planera hushållsarbetet bättre. Samtidigt fanns farhågor för att kvinnan i paret skulle bli den som planerade och såg till att hushållet fungerade. Det fanns också en oro för att kvinnan också skulle utföra mer av hushållsarbetet än mannen. Rättvisa och jämställdhet sågs av vissa som ett mål och en anledning till att inte förändra hushållsarbetsdelningen när man blivit föräldrar. Detta knöt an till synen på föräldraskapet som ett gemensamt projekt. Jämställdhet kunde också ses som ett medel att uppnå större effektivitet, liksom större frihet för både mannen och kvinnan.

Omsorg - under och efter föräldraledigheten

Hittills har främst parens planer för föräldraledighet och hushållsarbete analyserats. I detta avsnitt vänder vi istället blicken mot deras planer för omsorgen om deras kommande barn. Hur planerar de att den ska fördelas under och efter föräldraledigheten?

Omsorgen[14] om barnet under föräldraledigheten tycks, med en intervju som undantag, inte vara en ”fråga” som paren har diskuterat under graviditeten. Som vi såg i tidigare avsnitt fann vi

[14] Omsorg (eller *care* på engelska) är ett begrepp som har använts flitigt inom genus- och familjeforskning (jmf. Tronto 1993, Morgan 1996). Vi kommer inte att föra någon längre diskussion om omsorgsbegreppet här utan nöjer oss med att tala om det främst som vardaglig omsorg om barn vilket betyder till exempel matande, badande, nattande, tröstande m.m. Det kan också uttryckas som olika vardagliga omsorgspraktiker, vilket antyder att det rör sig om aktiviteter eller sysslor. Att omsorg ofta, men inte alltid, även har en känslomässig dimension är också viktigt. I vår studie sätter vi omsorgen som ges i hemmet i fokus, men också omsorg om barnet utanför hemmet berörs.

motsvarande resultat gällande hushållsarbetet under föräldraledigheten – det var sällan de uppgav att de hade pratat om det. Trots det framkom en rad olika förväntningar, föreställningar och farhågor om hur det skulle bli med den vardagliga omsorgen under föräldraledigheten. Ibland i mycket vaga termer, andra gånger framträdde mer bestämda planer. Påfallande är hur olika omsorgsskift eller pass framträder, de intervjuade talade om omsorg som ges om dagen (dagspasset), kvällen (kvällspasset), natten (nattpasset), och helgen (helgpasset). Att omsorgen om barnet under dagen skulle falla på den som var föräldraledig stod helt klart, det sågs som en ”självklar” och ”naturlig” del i att vara föräldraledig. De övriga passen, kväll, natt och helg – då båda oftast är lediga från arbetet - beskrevs emellertid på olika sätt. Vi kan här se två typiska beskrivningar gällande kvällen (och ibland helgen). Å ena sidan fanns de som ansåg att den *arbetande föräldern då skulle överta ansvaret* från den föräldralediga både för att avlasta och möjliggöra ”egen tid” för den senare och utifrån den arbetande förälderns vilja att spendera tid med sitt barn. Å andra sidan fanns också de som menade att man på kvällen skulle *dela lika på omsorgen om barnet.* Någon nämnde också möjligheten att vid behov få hjälp med barnet av någon annan närstående.

Tidigare nämndes att trötthet fanns närvarande när de intervjuade resonerade om hushållsarbetet under föräldraledigheten. Likaså fanns trötthet som en viktig del i hur de resonerade om omsorgen om barnet. I första hand nämndes att den föräldralediga förmodligen blir trött efter en hel dags ansvar för barnet och behöver avlastas men också den arbetande partens trötthet nämndes. Särskilt tydligt framstod trötthet kopplat till nattsömn och omsorg om barnet nattetid. Även här finns en skiljelinje mellan dem som menade att det *självklart är den som är föräldraledig som ska ta barnet om natten* om barnet skriker med motivet att den som arbetar måste få sin nattsömn, och de som såg en *möjlighet att dela ansvaret också på natten*. I det förra fallet slogs också fast att den föräldralediga skulle ha möjlighet att ta igen sig på dagen, vilket inte den arbetande skulle ha på samma sätt. Det senare, de som såg det som möjligt att dela på nattansvaret, kan förstås som att de ger uttryck för ett visst *förhandlingsutrymme* – det framstår inte som givet att omsorgen ska ordnas på ett visst sätt bara för att en arbetar och den andra är föräldraledig. Detta utrymme för förhandling uttrycktes också när det gällde kvälls- och helgpasset. Nedan följer ett utdrag från intervjun med Carlos.

> Jag tror man får se dag till dag vem som orkar mest ändå. Alltså jag tror att det är jättesvårt att säga 'Jamen när du är ledig från jobbet, då är det din tur att ta hand om barnet'. Till exempel jag är pappaledig så kommer Lena och säger 'Jamen när du är ledig så är det din tur'. Det är lite taskigt. Tänk om man blir jättetrött och orkar inte mer, ja men då får... Jag kan ändå kanske sova lite hemma när barnet sover också eller så. Alltså, det får man... Man får inte bara... Man får inte säga... Alltså vissa saker kan vi inte göra svart på vitt alltså utan det får avgöras i stund. /../ *Man måste checka av och diskutera hela tiden hur det går* och så. För att planerar man för mycket så tror jag det går inte heller. Samtalar man för mycket så tror jag det går. Men planerar sen blir man besviken. Vissa saker går att planera, vem som ska ta pappaledigt, mammaledigt, när och så vidare. Hur länge och så. Sen får man se lite. (Carlos, vår kursivering)

Citatet från Carlos intervju kan tolkas som att han föreställde sig att de skulle bli tvungna att förhandla och omförhandla om arbetsfördelningen gång på gång, som en pågående process. Medan fördelningen av föräldraledigheten sågs som en ”fråga” man kunde besluta om i förväg sågs alltså inte omsorgen om barnet på samma sätt. Det skulle också kunna förstås som en osäkerhet över hur livet som småbarnsförälder ska bli, vilket var ett genomgående tema i intervjuerna. Här nämndes inte minst tankar om barnets behov. Krävande barn, sjuka barn, friska

barn eller ”kolikbarn” var några benämningar på hur de föreställde sig att barnet kunde bli vilket skulle få effekter för hur omsorgen skulle fördelas.

En uttalad *rädsla* formulerades av vissa kvinnor, nämligen en *rädsla för att bli den huvudansvariga* för barnets omsorg. Som ett sätt att undvika detta – då kvinnorna hoppades att de skulle komma att dela lika på omsorgen med sin partner - nämndes att de själva aktivt måste släppa kontroll och ansvar till sin partner. Här finner vi en tydlig könsskillnad eftersom motsvarande resonemang helt saknades i männens intervjuer, dvs. att männen såg en risk att bli den med det övergripande ansvaret. Däremot kunde vissa män resonera i liknande termer, att det fanns en *risk* att kvinnan skulle få ett större ansvar för barnet mycket på grund av att hon var hemma den första tiden med barnet. Påtagligt är med andra ord hur det i intervjuerna görs till en fråga främst för kvinnan – som den som är hemma först – att se till att ge avkall på ansvaret för barnet snarare än det ses som en fråga för männen att aktivt ta (lika mycket) ansvar för omsorgen. Förutom att de pekar på att kvinnan är föräldraledig först och därmed inledningsvis får ett större ansvar för barnet kan vi också urskilja andra föreställningar kopplat till denna rädsla hos kvinnorna. Maria menade exempelvis att det som kvinna är lätt att falla in i en viss ”moder jordroll” som innebär just detta – ett övergripande ansvar för barnet. Det kan tolkas som att förväntningar på kvinnor, och föreställningar om moderskap, påverkar kvinnornas resonemang om hur omsorgsarbetet kan komma att fördelas. Maria betonade dock både hennes och hennes partners ansvar att se till att de inte faller in i det traditionella mönstret även om hennes medvetenhet måste infinna sig först: ”det krävs att jag är medveten om vad jag gör, för att han ska kunna få en chans att ta en annan roll än den som han naturligt faller in i” (Maria).

Ovan slogs fast att den vardagliga omsorgen om barnet under föräldraledigheten inte var en fråga som paren hade diskuterat. I utdraget nedan från intervjun med Sofie kan vi urskilja hur hon resonerar om detta, hon beskriver att hon valt att inte ta upp det till diskussion just för att hon inte ville att det skulle bli en fråga. Genom att *inte* diskutera det som en fråga menade hon att det skulle bli självklart att det är bådas ansvar att ta hand om barnets vardagliga omsorg.

> JA: Har ni pratat om hur ni ska göra med den vardagliga omsorgen om barnet, byta blöjor, mata, bada vad det nu är, när en av er är föräldraledig?
>
> Sofie: Nej, vi har inte pratat om det, för att jag tror att det är självklart att man vill göra det lika mycket. Sen är det ju klart att den som är hemma gör det oftare. Jag tror att *jag* måste hejda mig, och släppa in Mike. Det tror jag är felet många gör. Inte att det är pappan som inte vill.
>
> JA: Utan släppa?
>
> Sofie: Ja, precis. Så det där, det har vi inte pratat om. Och jag vet att jag har inte pratat om det av just den anledningen. För att jag tycker inte att det ska vara nån grej. Börjar man prata om det, då blir det ju helt plötsligt, då är det ju nåt redan bestämt sådär lite grann. Så om man bara utgår från att det är bådas på nåt sätt... Men det... (skratt) (Sofie)

Därtill kan vi också se hos Sofie ett exempel på hur ansvaret förläggs till kvinnan att ”släppa in” mannen i omsorgsarbetet. Det kan också noteras att hos andra fanns ett annat slags antagande om att kvinnan skulle komma att få det större ansvaret för barnets omsorg, särskilt under den första tiden, men utan att framhålla det som något riskfyllt eller negativt. Då kopplades det inte sällan till amningen och kvinnans kropp som matinstitution. Några kvinnor lyfte dock att de hoppades att de genom att pumpa ur mjölk skulle kunna göra sina partners mer delaktiga i omsorgen också den första tiden.

Behovet av egen tid skär igenom som ett annat ledmotiv i resonemangen om det stundande föräldraskapet vilket också relateras till omsorgen om barnen. För att den ena ska få tid att träna,

umgås med vänner eller helt enkelt komma utanför hemmet krävs, menade de intervjuade, att den andra parten tar hand om barnet. Inte minst den föräldraledigas möjlighet till egen tid betonades. Detta formulerades i termer av ”avlastning”, att den andra ska få ”slappna av”, träffa andra vuxna eller ägna sig åt träning, något som ibland explicit kopplades till personens identitet.

> Och sen tänker jag att när jag kommer hem så kommer jag väl vara lite med barnet och hon kanske behöver komma hemifrån lite och göra nånting annat, när hon orkar det lite längre fram. Så att hon får lite annan avlastning och inte bara gå hemma, utan träffa lite vuxna människor också. Det tror jag är jätteviktigt. Jag tror att det är jätteviktigt att när vi har fått barn att vi får lite egen tid, båda två. Vi är så medvetna idag om att man måste vårda sin relation, så att man måste... Men egen tid behöver man också. /…/ Jag tycker det vore jättebra om hon tar upp sin innebandyträning som är en stor del av hennes identitet sen tidigare. (Dan)

Egen tid ses alltså som något viktigt för dem som individer, och som par, vilket tycks särskilt viktigt för den som är föräldraledig och är hemma.

Ett mindre framträdande, men också närvarande, tema i intervjuerna handlar om den *sociala omgivningens betydelse* för planerna för omsorgen om barnet. Såväl samtal med vänner och deras fördelning av omsorgsarbetet, som berättelser om de egna föräldrarnas arbetsdelning återfinns och utgör ibland en slags referenspunkt för hur de själva resonerar kring omsorgen. Vi ska nu studera närmare ett utdrag från Ninnas intervju. Det visar både vänners betydelse för de egna planerna och idén om att ”mjölka ur” i syfte att göra mannen delaktig. Det visar också en tanke om att den första tiden med barnet är central vilket betyder att det kan få konsekvenser på längre sikt om inte pappan och barnet har en nära relation från början.

> Ninna:/…/ En av mina kompisar, hon som just har fått barn också, de mjölkar ut, och så, vad heter det, ger… Det är, vad heter det, två lesbiska, så hon ger på morgonen, det här som tagits ut. Och det hoppas jag också att vi ska kunna göra, och sen så att han kan komma närmare. Att det inte bara är jag som kommer få att uppleva de där stunderna med amning.
>
> KB: OK.
>
> Ninna: Och det är för att jag tror att det är otroligt viktigt här i starten att, om man gör det bra i starten så ger man också en god relation längre fram. För man ser ju ofta att, om det är lite… om mannen inte följer med i starten så följer han ju inte heller med senare. … Så att det hoppas jag att det är så, men jag vet ju inte om, om det är så det blir.
>
> KB: Nej. Har ni pratat om det?
>
> Ninna: Inte på det här sättet, men jag har nämnt det här med, vad heter det, att ta ut bröstmjölk… vad heter det… Så han är klar över att jag har idén. Och så har vi också en kompis… som också bor i, vad heter det, i X-stadsdelen, som precis har fått barn också, för 14 dagar sedan är det väl. Och de gör ju många saker ihop, så han… Alltså, dem vi umgås, där ser det ut som om det är en trend, är det det det heter?… Ja, att man ska vara, att mannen ska vara mer en del av det, mannen ska… Men jag vet ju inte hur det blir, men det hoppas jag. (Ninna)

Här tycks det som att vännernas lösning har inspirerat Ninna till att planera på liknande sätt. Hon ger också uttryck för att hon ser det som en trend, åtminstone bland deras vänner, att män blir allt mer delaktiga i omsorgen om barnen. Samtidigt understryks en viss osäkerhet ett par gånger gällande deras framtid, ”jag vet ju inte hur det blir”. Den sociala omgivningens betydelse för de egna planerna visas också när vissa av de intervjuade berättade om föräldragruppens diskussioner. Föräldrautbildningen, som arrangeras av mödravården, tycks ibland ha fungerat som en katalysator, ämnen som tas upp där kan diskuteras vidare hemma. Paret Anders och Ylva tar båda upp föräldrautbildningen, Ylva nämner dock fler inspirationskällor.

> Vi sitter, vi diskuterar generellt ganska mycket om allt möjligt så där, så ofta är det att man har läst nån artikel eller man har... nånting som kommer upp, eller nån som gör nånting, och kompisar vars barn har gjort si och så och såna där saker. Så det kommer ganska naturligt att man pratar om det. Eller att man är på föräldrautbildningen, eller man har varit nåt sånt där så brukar det ofta poppa upp ganska naturligt så där. (Ylva)

> KB Har ni pratat om hur ni ska göra med den vardagliga omsorgen om barnet när den ena av er är föräldraledig? Vem kommer göra vad med barnet så där?
>
> Anders: Ja det finns ju uppenbarligen en tid på dygnet när det där löser sig ganska naturligt, nämligen när bara en förälder är närvarande. Igår så pratade vi om, eftersom vi har varit nu på föräldrautbildning, och det dyker upp en del frågor om såna saker som att gå upp på natten och ta hand om ett skrikande barn. Där det diskuterades på kursen om man skulle dela det ansvaret, och jag tyckte det lät helt vansinnigt, för jag tycker att det faller sig väldigt naturligt att, i alla fall i ett normalläge, om man inte har nån extremsituation, att den som inte har möjlighet att i alla fall få nån kortare tupplur på dagen, dvs. den som jobbar, ska gå upp och springa på nätterna om det går att undvika. (Anders)

Hur tänkte de intervjuade sig att omsorgen skulle fördelas efter föräldraledigheten, när båda två sannolikt har börjat yrkesarbeta igen? Samtliga par planerade att deras barn skulle gå på förskola eller möjligen hos en dagbarnvårdare, s.k. dagmamma. Ingen gav uttryck för planer att själv vara hemma med sitt barn efter föräldraledigheten och kanske ansöka om det kommunala vårdnadsbidraget som instiftades 2008[15] (Sveriges kommuner och landsting 2010). Några nämnde vårdnadsbidraget i förbigående men utan att se det som en lösning för dem. En del av omsorgen om barnen planerades alltså att tillhandahållas av förskolan eller dagbarnvårdaren. Den övriga vardagliga omsorgen om barnet efter föräldraledigheten hade de emellertid generellt vaga planer för. Inte heller det här framställdes som en egentlig fråga som de hade diskuterat. Den tidigare nämnda osäkerheten kring vad livet som småbarnsförälder bär med sig är tydlig även här, och framtiden såsom tiden efter föräldraledigheten tycktes svår att föreställa sig. Ett genomgående tema i intervjuerna var att barnet inte skulle behöva vara för långa dagar på barnomsorgen och man hade därför planer på att anpassa sina arbetstider, gå ned och arbeta deltid för att undvika detta. Vem som skulle gå ned i arbetstid var ofta inte beslutat och givet vid intervjutillfällena. Ett par kvinnor, och någon man, trodde dock att kvinnan skulle gå ned i tid medan mannen skulle fortsätta med sitt heltidsarbete. Å andra sidan sågs det också som viktigt att barnet fick gå på förskola och umgås med andra barn. Det kan förstås som olika perspektiv på idéer om barnets bästa.

Det framgår tydligt att de intervjuade hade som ambition och förhoppning att *dela lika på omsorgen om barnen* efter föräldraledigheten. Vissa talade om att de hade liknande förutsättningar i arbetssituation och arbetstider och att viljan att vara med barnet var densamma vilket de menade var avgörande för planen att ha en jämn fördelning av omsorgen. Andra formulerade sig mer utifrån rättvisa eller jämställdhet eller för barnets skull, dvs. att det var viktigt för barnet att ha en nära relation till båda sina föräldrar. Nära kopplat till värden som rättvisa och jämställdhet var också tanken om föräldraskapet som ett gemensamt projekt, en idé som också återspeglades i deras tankar om hushållsarbetets fördelning efter barnets ankomst som vi diskuterade tidigare. Också idén om att föräldrarna är förebilder för sitt barn framkom som motiv till att dela lika på omsorgen om barnet.

[15] Det kommunala vårdnadsbidraget är ett skattefritt bidrag, som infördes 1 juli 2008, på max 3 000 kr per månad och barn, för barn mellan 1 och 3 år. (Sveriges kommuner och landsting 2011, www.skl.se). Man kan inte nyttja detta bidrag samtidigt som man får arbetslöshetsersättning eller föräldrapenning.

Även om förhoppningen, hos såväl kvinnorna som männen, var att de skulle ha en jämn fördelning av omsorgen om barnet fanns hos vissa kvinnor en oro för att de skulle bli den som fick ett större ansvar för omsorgen också när båda hade återgått till arbetet. De såg en risk att bli den som ”ser till att gympapåsen är med” (Linda) eller som Tina uttryckte det ”jag är lite orolig för att jag blir organisatören”. Också mer generella resonemang om kvinnor och män fördes, inte minst av Karin som funderade över hur föräldraledighetens fördelning och ledighetens längd kunde hänga ihop med ett jämställt förhållande.

> JA: Om man tänker på lite längre sikt då? Sen, när ni båda två går tillbaks till jobbet då. Hur tror du att det kommer bli då om den typen av omsorg, ja, tvätta kläder, mata...
>
> Karin: Man hoppas ju att det ska bli ganska lika. Fast det är nog lite så där som jag var inne på förut. Att beroende på hur länge man har varit hemma, och kanske vem som *avslutade* hemma också... Att den kanske har större ansvar. Eller att den tar större ansvar.
>
> JA: Att det lever kvar tänker du?
>
> Karin: Ja, precis. Men det... Ja, det som man pratade om... att så var det ju bara om pappan har varit hemma under en längre *tid*. Att det räcker kanske inte med de här 60 dagarna för att få tillbaka det jämställda. Om det nu blir så att man har tid till att städa och tvätta och fixa allting så att man får tid när den andra kommer hem från jobbet, så att när den andra kommer hem från jobbet, då får man tid att umgås... För det borde väl ändå vara målet... Att jag jobbar hemma och du jobbar på jobbet, och när vi kommer hem så är vi lediga tillsammans. Det tycker man ju skulle vara skönast. Men det är inte säkert att det blir så. Men om man tänker att en... Om mammorna har varit hemma längst, så kanske de här sysslorna lever kvar i hennes liv. Medan de inte har fått plats i pappans liv under så lång tid, så att då är det lätt att det blir ojämställt. Ja. (Karin)

Även hennes partner Peter, som också hoppades att de skulle dela lika på omsorgen, såg en risk att hamna i traditionell fördelning efter ledigheten, där kvinnan tar ett större ansvar för barnen och kanske arbetar deltid men han påpekade samtidigt att han då skulle ta ett större ansvar för ”de praktiska hushållssysslorna”. Han hoppades dock att detta skulle rättas till och vända under hans föräldraledighet och att de skulle komma att dela ungefär lika på omsorgen. Till detta kan läggas att de planerade att hon skulle ta ut en större del av föräldraledigheten men att hans ledighet sågs som värdefull. Även Anders uttryckte en oro för att hans partner skulle få mer ansvar för barnet i betydelsen att bli den som till exempel oftare hämtar barnet på förskolan på grund av arbetssituationen. Han pekade på vikten att vara uppmärksam på detta och försöka motverka det.

Vissa män uttryckte att de kunde tänka sig att ta mer ansvar för omsorgen om barnet efter föräldraledigheten, särskilt om partnern (kvinnan) ville eller behövde lägga mer tid på sitt arbete. Erik var en av dem som vid tiden för intervjun trodde att hans partner kanske skulle vilja arbeta mer efter föräldraledigheten vilket skulle innebära att ett större ansvar lades hos honom. Samtidigt trodde han att omsorgen om barnet skulle komma att fördelas ”ungefär lika”.

Vissa pekade emellertid också på *personliga egenskaper* som avgörande för vem som skulle komma att göra vad när det kom till omsorgen om barnet efter föräldraledigheten.

> Isabella:/…/ Jag är ju mer så att jag planerar liksom för t ex vad man ska äta och vad man ska handla och… alltså såna grejer. Och eftersom jag gör det så kanske jag... då kommer jag nog ta på mig den rollen liksom och försöka planera upp, och se till att det finns mat och sen kanske planera för mat och såna praktiska grejer så. … Och planera för vad de ska ha med sig... Eller det beror ju på hur gamla barn man tänker sig (skratt), men, ja, det tror jag väl kanske att det skulle vara.
>
> KB: Att du har mer... liksom överblicken så över vad som behöver göras, och så?
>
> Ip: Ja, precis.
>
> KB: Hur kommer det då sig tror du?

> Isabella: För att jag planerar ju i mitt huvud liksom (skratt), och sen kanske, och Markus gör ju inte det. Liksom att vi är olika som personer. (Isabella)

Isabella pekade på hennes och Markus olikheter som personer som grund för att hon trodde att hon skulle inta en mer organiserande roll i omsorgen, vilket hon inte såg som något problematiskt till skillnad från vissa andra kvinnor. Detta återkom också när hon resonerade om hushållsarbetet, att också personliga intressen och egenskaper vägde in i hur man fördelar hushållssysslorna mellan sig.

Medan den vardagliga omsorgen om barnet, som att natta, mata, bada osv. inte framstod som en fråga som paren hade diskuterat hittills, tycktes dock frågan om vård av barn (VAB, dvs. utnyttjande av tillfällig föräldrapenning) vara något som flera av paren hade diskuterat som en fråga. Ofta hade de diskuterat det i förhållande till sina arbetssituationer, vilka ansågs möjliggöra eller försvåra vårdandet av sjukt barn, och de trodde att detta var något de skulle behöva diskutera från gång till gång. Med andra ord framstod detta hos dessa par som en fråga som skulle komma att behöva förhandlas fram varje gång barnet var sjukt.

> JA: Mmm. Om man säger att barnet blir sjukt, för barn blir ju sjuka också. Hur tror du att ni kommer göra då?
>
> Kajsa: Det har vi också pratat lite om. Och där har vi ju... I och med att varken mina eller Andreas föräldrar finns på plats här, så där har vi ingen hjälp av de här. Utan då är det ju att... Det kanske är så att jag har det körigare på förmiddagarna, för då har jag oftast lektioner. Så då kan man kanske ta halvdagar. Att jag kommer hem tidigare på eftermiddagen och då kan han åka iväg på jobb. Eller tvärtom. Att jag tror nog att vi... För det har vi pratat om, att vi skulle kunna dela upp det så. Dela dagar på det sättet. För att pussla på bästa sätt. Så det inte bara drabbar *en*... som är hemma och vabbar hela tiden. (Kajsa)

Kajsa såg det som en möjlig lösning att dela upp VAB-dagen mellan sig, att den ena var hemma på förmiddagen och den andra på eftermiddagen och tvärtom beroende på hur deras arbetsdagar såg ut. Uttrycket ”pussla” eller att det inte skulle ”drabba” bara en kan tolkas som att hon såg det som bekymmersamt att vara borta från arbetet. Att arbetssituationen framhölls som betydande också i frågan om fördelningen av föräldraledigheten såg vi tidigare, då både hon och hennes partner angav den som ett skäl bakom sitt beslut (att hon skulle ta ut en längre ledighet, medan hans ledighet sågs som viktig). Förutom arbetets karaktär framträdde ibland också det egna förhållningssättet till arbetet som viktigt i frågan om vårdandet av sjukt barn, särskilt trivsel eller stress kopplat till arbetet.

Föreställningar om moderskap fanns ibland också närvarande när de intervjuade resonerade om omsorgen om barnet när båda återgått till arbetet. Elin såg det som möjligt att hennes moderskänslor skulle kunna komma att påverka vem som var hemma med det sjuka barnet, samtidigt som hon trodde att det var något de skulle få diskutera utifrån vem som hade lättast att vara hemma. Andra pekade på, i mer generella termer, att relationen mellan modern och det lilla barnet är eller kan vara speciell, särskilt det första året. Isabella uttryckte det så här:

> Jag vet inte vad, men jag vet några kompisar som har fått barn så har det ju varit så att även om pappan försöker trösta och trösta så liksom händer det ingenting förrän... Jag vet inte om den har mer... hunnit vänja sig liksom vid mammans lukt och så kanske, att det är därför. Jag vet inte hur det funkar (skratt). Men det är ju frustrerande för pappan också att den inte kan... ja, att det inte fungerar så. (Isabella)

I Isabellas citat ovan hänvisade hon till hur deras vänner hade det, och den sociala omgivningens betydelse är otvetydigt central när vissa av dem resonerar om omsorgen. Såväl minnen av de egna föräldrarnas arbetsfördelning som föreställningar om partnerns uppväxt framhölls, liksom vänners lösningar, i relation till deras egna förhoppningar.

Vid intervjun frågade vi också om de trodde att de skulle komma att få hjälp med barnet av någon annan närstående. Ibland uppkom detta spontant i deras resonemang. De egna föräldrarna eller partnerns föräldrar framträder som den mest självklara resursen som de hoppades skulle kunna hjälpa till med att hämta på förskolan och/eller att vara barnvakt vissa kvällar eller helger. Vissa hoppades också att föräldrarna skulle kunna ”rycka in” och vårda barnet vid sjukdom om de själva hade svårt att vara hemma ifrån arbetet. Andra trodde att de mer sällan skulle få hjälp med barnet av föräldrarna och ville inte ha det på något annat sätt heller. Några uttryckte det som att föräldrarna själva levde ett aktivt liv och arbetade mycket och därför inte hade stora möjligheter att hjälpa till i vardagen. Ofta resonerade de om föräldrarna utifrån geografisk närhet eller avstånd. Det sågs ibland som ett problem att föräldrarna fanns långt bort eftersom det försvårade möjligheten till avlastning. Minst ett par hade därför planer på att flytta närmare den enas föräldrar. Mike, vars föräldrar bodde i ett annat land än Sverige, hoppades att hans partners familj eller vänner skulle komma att hjälpa till med barnet ibland för att motverka den utsatthet som det annars kan bli. ”Hellre det än att man tänker att man är lite utsatt, att det bara är oss två och ett barn. Jag tycker det vore skönt att ha lite bredare bas” (Mike).[16]

Att få hjälp i form av barnvakt sågs som betydelsefullt också för den egna parrelationens skull, att få tid för varandra. Syskon framhölls näst efter föräldrar som den givna resursen att vända sig till, inga andra släktingar nämndes. Tydligt är alltså de *formella släktbandens betydelse* för det sociala skyddsnätet. Vänner nämndes också som potentiella barnvakter men där uttrycktes det mer som en förhoppning och inte lika självklart som föräldrarna. Therese uttryckte det såhär:

> KB: Har ni någon i närheten som kan hjälpa er om det behövs?
>
> Therese: Ja, det har vi absolut. Mina föräldrar bor här. Och har en hel del kompisar... Jag vet inte, man kan kanske, jag tror inte att vi kommer ha så stor hjälp av våra kompisar, några så där kanske, men *min mamma kommer definitivt ställa upp i vått och torrt*. Lukas föräldrar bor ju i X-landsskapet, så det är lite svårt. Så det får bli lite mer planering om de ska komma upp eller så. Men... min mamma kan absolut. Ja. (Therese, vår kursivering)

Här kan det vara viktigt att påminna om den svenska kontexten. Sedan 1970-talet har den svenska barnomsorgen byggts ut, i takt med föräldraförsäkringen och betoningen av kvinnors yrkesarbete, som en oumbärlig del i svensk jämställdhetspolitik. Småbarnsföräldrars rättighet att gå ned i arbetstid kan ses som ytterligare exempel på det. Trots dessa förutsättningar för småbarnsföräldrar att kombinera barn med yrkesarbete, som i internationell jämförelse kan sägas vara tämligen goda, framträder stödet från de egna föräldrarna som mycket viktigt för de intervjuade. Hjälpen definieras dessutom i stor utsträckning som praktisk hjälp i vardagen. Här kan vi spekulera i om det delvis kan ha att göra med de intervjuades bakgrund. Flertalet av dem har hög utbildning samt s.k. mellanskiktsyrken eller högre tjänstemannayrken vilket kan innebära vissa karriärambitioner som vi också har sett exempel på. Detta kan medföra en kluvenhet inför till exempel att vårda sjuka barn då det kan hamna i konflikt med yrkesarbetet. Det behöver dock inte enbart gälla denna typ av yrken. Samtidigt kan det tolkas som att de gav uttryck för en vid

[16] Avståndet är alltid upp till den enskilde att bedöma, medan vissa talade om avståndet till föräldrarna som ”bara 15 mil bort” (Per) ansåg andra att 15 mil var väldigt långt och försvårade möjligheten till barnvaktshjälp.

syn på omsorg, där inte bara de som barnets föräldrar utan också mor- och farföräldrar ses som en naturlig del i barnets omsorg och vardag.

Sammanfattande diskussion

Analysen tecknar sammanfattningsvis en bild av pars vardagsliv där jämställda ideal och tankar om rättvisa ackompanjeras av rädslor för att hamna i en könstraditionell arbetsdelning och ibland också av inslag av traditionella föreställningar om bland annat moderskap. Vi har också kunnat konstatera genusaspekter kopplade till yrkesarbetet och arbetssituationens betydelse för föräldraledigheten där mäns yrkesarbete ibland tycks prioriteras. Att ansvaret för jämställdheten i hushållet läggs i första hand på kvinnan är en annan viktig slutsats. Det är kvinnan som beskrivs som den som måste kliva åt sidan för att ”släppa in” mannen i föräldraskapet samt den som främst initierar diskussioner om arbetsfördelning. Hos paren framträdde höga ambitioner om att skapa en jämställd arbetsfördelning, med avseende på både yrkesarbete och hemarbete, också efter barnets ankomst.

Vi har i den här rapporten diskuterat tre frågor. För det första har vi analyserat hur de blivande föräldrarnas planer för fördelningen av föräldraledighet och hemarbete ser ut, för det andra hur de förhandlar om föräldraledighet och hemarbete och för det tredje vilka föreställningar och motiv som ligger till grund för deras beslut. Här sammanfattar vi resultaten vad gäller dessa frågor samt anknyter översiktligt till doing gender-ansatsen och teorin om relativa resurser.

I vår analys av intervjuerna identifierade vi fem typiska planer för föräldraledigheten som motiverades på lite olika sätt. Den fem typfallen var att de planerade att: 1) dela helt lika, 2) dela lika med viss flexibilitet, 3) kvinnan skulle ta ut mest 4) kvinnan skulle ta ut i princip all föräldraledighet, 5) mannen skulle ta ut mest. Kvinnornas föräldraledighet framstod som obestridlig och självklar hos samtliga par, männens ledighet sågs som viktig. Ett par planerade dock att kvinnan skulle ta ut i princip all ledighet, det fjärde typfallet, men då planerade mannen att studera på deltid för att kunna vara hemma mycket under barnets första år. I alla övriga par fanns planer på att mannen skulle ta ut minst tre månaders ledighet.

Ekonomi, arbetssituation och amning framträdde som tre tunga motiv bakom planen för föräldraledighet som skar igenom samtliga typfall. Också rättvisa och jämställdhet samt idéer om barns bästa återfanns som viktiga motiv. De två förstnämnda knöts särskilt till dem som planerade att dela helt lika på föräldraledigheten eller dela lika med flexibilitet. Hur förhåller sig då begreppen rättvisa och jämställdhet till varandra? I flera fall användes de tillsammans och ibland synonymt i intervjuerna. Vissa talade dock endast om rättvisa men tycktes mindre benägna att uttrycka sig i termer av jämställdhet. Det kunde då hänga samman med uppfattningen att jämställdhet förknippades med ”millimeterrättvisa”, något som framställdes som icke önskvärt. Dessa menade att kvinnan och mannen inte måste dela på varje syssla och att de inte måste göra exakt lika mycket av t.ex. hushållsarbetet. Det viktiga var snarare att arbetsbelastningen inte blev allt för ojämn och att den var acceptabel för båda. Det här kan tolkas som uttryck för ett visst motstånd mot den svenska jämställdhetsdiskursen.

I samtliga par fördelades hushållsarbetet någorlunda jämt mellan kvinnan och mannen före barnets ankomst. Inför fördelningen av hushållsarbetet under föräldraledigheten framträdde tre typiska förväntningar: att den föräldralediga skulle öka sin andel av hushållsarbetet, att den arbetande skulle öka sin andel samt att det inte skulle ske någon förändring. Trots att paren sällan hade pratat om hur fördelningen av hushållsarbetet skulle komma att se ut så var kvinnans och mannens förväntningar oftast likartade inom paret. Föreställningar om vem som kommer att ha

tid att göra hushållsarbete samt rättvisa var viktiga motiv, liksom rätten för båda föräldrarna att spendera tid med sitt barn, att få egen tid samt att få tid tillsammans. Ett återkommande motiv var också att den föräldralediga uteslutande ska fokusera på barnet. Efter föräldraledighetens slut förväntade sig paren att hushållsarbetet tidsmässigt skulle fördelas jämnt mellan föräldrarna, dvs. det skulle inte bli några stora förändringar i fördelningen jämfört med hur det såg ut innan barnets ankomst. Däremot förväntade de sig en rad strukturella förändringar med syfte att göra hushållsarbetet mer effektivt, organiserat och flexibelt. Rättvisa och jämställdhet var också här viktiga mål, dels i sig, dels som medel för att motverka tidspress och stress.

Förväntningarna på hur omsorgen om barnet skulle fördelas under och efter föräldraledigheten var tämligen samstämmiga inom paren. Den föräldraledigas huvudansvar för barnet på dagtid var odiskutabelt. Kvällar och helger under föräldraledigheten förväntade de sig antingen att de skulle dela på omsorgen eller att den yrkesarbetande skulle ta mer ansvar för omsorgen i syfte att avlasta. Det sågs som närmast självklart att ansvaret för omsorgen skulle delas lika mellan kvinnan och mannen när föräldraledigheten var slut och båda hade återgått till arbete och/eller studier.

Vad gäller förhandlingar och beslutsfattande om hushållsarbete, föräldraledighet, omsorg och yrkesarbete framstår föräldraledighet och vård av barn (tillfällig föräldrapenning) som de tydligaste ”frågorna” som hade diskuterats. Vård av sjuka barn, och därmed frånvaro från arbetet, var också en fråga som paren förväntade sig att få förhandla om löpande från gång till gång. Olika typer av beslutsfattande framträdde också, där vissa frågor hade diskuterats och förhandlats explicit, medan andra beslut hade föregåtts av en mer implicit förhandling. Många underströk vikten av att kunna vara flexibel i sina beslut vilket tyder på att det fanns ett förhandlingsutrymme när det gäller till exempel fördelningen av föräldraledigheten eller vem som skulle komma att vara hemma med det sjuka barnet i framtiden. Huruvida detta förhandlingsutrymme kommer att användas i båda riktningar eller om det för med sig traditionellt könstypiska lösningar (där kvinnor tar ut längre föräldraledighet än planerat, samt att män arbetar heltid snarare än den planerade deltiden efter föräldraledigheten etc.) återstår att se tills nästa intervjuomgång har genomförts.

Vi kan vidare konstatera att ju längre fram i tiden något finns (som t.ex. arbetsfördelning när båda återgått till yrkesarbetet), desto färre samtal och explicita beslut tycks ha förekommit hos paren. Detta anknyter till en generell osäkerhet över livet som småbarnsförälder vilket inte sällan kopplades till barnets behov. Paren visste helt enkelt inte hur det skulle bli att ta hand om ett litet barn som kanske skulle vara sjukt eller ha andra behov som var svåra att förutse. Det gjorde att deras planer för organiseringen av vardagslivet kännetecknades av osäkerhet och en vilja att vara flexibel och öppen för att det inte skulle bli som man hade tänkt före barnets födsel.

Ett tydligt riskmedvetande framträdde emellertid, särskilt hos vissa kvinnor. Dessa underströk risken och rädslan för att hamna i könstraditionell arbetsfördelning där kvinnan har ett större övergripande ansvar (som organisatör eller projektledare) när det gäller både hushållsarbete och omsorgsarbete såväl under föräldraledigheten som på sikt efter föräldraledigheten. Värt att notera är att ansvaret för att motverka detta lades främst på kvinnorna snarare än på männen. Detta riskmedvetande hos kvinnor har också konstaterats i en nyligen genomförd studie av kvinnor och män som arbetar inom IT-sektorn (Roman & Peterson 2011).

En ytterligare slutsats är de formella släktbandens betydelse för barnets omsorg då särskilt mor- och farföräldrar pekades ut som viktiga hjälpresurser i vardagslivet. Det kan förstås som en vid syn på omsorg och ansvar för barn där ”kärnfamiljen” (paret med sitt gemensamma barn) ses som en för utsatt enhet. Det kan också ses i ljuset av parens yrkesambitioner och föreställda svårigheter med att kombinera yrkesliv och familjeliv efter barnets ankomst.

De motiv som framhölls av de intervjuade och de förhandlingar som har förts är inte uppenbart förenliga med teorin om relativa resurser. Resurser, framför allt ekonomiska, är återkommande teman men de verkar inte ha haft inflytande på parternas makt att fatta beslut i en förhandlingssituation. Ekonomiska resurser har viss betydelse, men då en mer direkt ekonomisk sådan på så sätt att paren uppgav att de ville minimera de totala, förlorade inkomsterna i hushållet. Samtidigt sattes även sådana överväganden ibland åt sidan då båda föräldrarnas rättighet och skyldighet att ta ut föräldraledighet vägde tyngre. Vi kan också se ett samspel mellan ekonomiska resurser och genus. Ett exempel är det par där mannens små resurser används som (del)argument för en traditionell fördelning av föräldraledigheten. Detta antyder att ekonomiska argument är könsmärkta eftersom *kvinnans* små resurser är ett vanligt argument för en traditionell fördelning (Ahrne & Roman 1997, Bekkengen 2002). Ett annat exempel är det par där kvinnans resursstyrka ledde till en omvänd planerad fördelning av föräldraledigheten, dvs. paret planerade att kvinnan skulle ta ut en kortare ledighet än mannen. Om endast resurser var av betydelse borde hennes planerade uttag likna resursstarka mäns. Istället planerade paret att kvinnan endast skulle ta ut ett par månader mindre än mannen, vilket tyder på att inte bara hennes relativa resurser utan också hennes kön hade betydelse.

Teorin om ’doing gender’ har större bäring på våra resultat. Å ena sidan tycks traditionella definitioner av kvinnligt och manligt genus kvarstå och återskapas bland annat genom självklarheten i kvinnors föräldraledighetsuttag. Att denna ledighet förväntades pågå under ganska många månader och infalla i en sammanhängande period direkt efter barnets födsel var knappast ifrågasatt. När detta motiverades framhölls framför allt amningen som avgörande. Därmed knöts arbetsfördelningen i paret till kvinnors och mäns biologi, vilken ansågs skapa definitiva begränsningar som man inte kunder komma runt. Olika förhållningssätt till biologin diskuterades dock av vissa, förhållningssätt som skulle kunna möjliggöra en jämnare fördelning av omsorgsarbetet även under barnets första månader. Den framträdande plats som amningen gavs i intervjuerna, vilken också har konstaterats i andra studier (jmf. Roman & Petersen 2011), kan kopplas till kulturella föreställningar om, och myter kring, moderskap.

Å andra sidan visade paren en tydlig vilja att omformulera de traditionella definitionerna av kvinnligt och kanske särskilt manligt genus. Detta är tydligt när vi betraktar den betydelse som lades vid männens föräldraledighet, i mäns uttalade önskan om och krav på att få ta samma ansvar för barnet som kvinnan och i både kvinnors och mäns betonande av att båda är likvärdiga föräldrar. Det visades också av medvetenheten om att deras aktiva omdefinitioner kunde hotas av de traditionella föreställningar som de själva bar på och som fanns i den sociala omgivningen. Ett exempel är kvinnors rädsla för att få det organisatoriska huvudansvaret i familjen, en risk som de bland annat tillskrev olikheter i sina och partnerns personliga egenskaper. Självklarheten i att fördelningen av hemarbetet ska vara jämn när båda föräldrarna yrkesarbetar speglar möjligen också att omdefinitioner av genus redan har skett, åtminstone på det principiella och diskursiva planet. En alternativ tolkning är att paren, eller vissa av dem, aktivt försökte normalisera nya sätt att förhålla sig till kvinnor, män och föräldraskap genom att inte prata om arbetsfördelningen i hushållet. Det återstår att se om dessa föreställningar om en självklart jämställd fördelning av såväl hemarbete som yrkesarbete omsätts i handling efter barnets födsel.

Slutligen kan vi också konstatera att föreställningar om *amning/moderskap, rätten till barntid och egen tid, rättvisa/jämställdhet och föräldraskapet som ett gemensamt projekt samt idéer om barnets bästa* var motiv eller teman som återfanns genomgående oavsett om de intervjuade talade om föräldraledighet, hushållsarbete, omsorg om barn eller yrkesarbete. Det tyder också på att dessa fyra områden, som vi i den här rapporten har diskuterat var för sig, är nära sammanlänkade.

Referenser

Ahlberg, J., Roman, C. & Duncan, S. (2008) Actualising the ”democratic family”? Swedish policy rhetoric versus family practices. *Social Politics*, 15: 79-100.

Ahlberg, J. (2008) *Efter kärnfamiljen. Familjepraktiker efter skilsmässa.* Örebro: Örebro studies in sociology 11.

Ahrne, G. & Roman, C. (1997) *Hemmet, barnen och makten. Förhandlingar om arbete och pengar i familjen.* SOU 1997:139, Stockholm: Fritzes.

Bäck-Wiklund, M. & Bergsten, B. (1997) *Det moderna föräldraskapet: en studie av familj och kön i förändring.* Stockholm: Natur och kultur.

Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002) *Individualization*. London: Sage.

Bekkengen, L. (2002) *Man blir pappa – om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Stockholm: Liber.

Bekkengen, L. (2003) Föräldralediga män och barnorienterad maskulinitet, i Johansson, T. & Kuosmanen, J. (red.) *Manlighetens många ansikten. Fäder, feminister och andra män.* Malmö: Liber.

Bergensten, G. (2008) *Familjens projektledare säger upp sig.* Stockholm: Forum.

Bittman, M., England, P., Sayer, L., Folbre, N. & Matheson, G. (2003) When Does Gender Trump Money? Bargaining and Time in Household Work. *American Journal of Sociology,* 109: 186-214.

Björnberg, U. & Kollind A-K. (2005) *Individualism and families: equality, autonomy and togetherness.* London: Routledge.

Boye, K. (2008) How children impact on parents’ division of labour: A longitudinal study of changes in housework following the birth of a child, i Boye, K. *Happy hour? Studies on well-being and time spent on paid and unpaid work*. Stockholm: Institutet för social forsknings avhandlingsserie nr. 74.

Brines, J. (1994) Economic Dependency, Gender, and the Division of Labor at Home. *The American Journal of Sociology*, 100: 652-688.

Bygren, M. & Duvander, A-Z (2006) Parents’ Workplace Situation and Fathers’ Parental Leave Use. *Journal of Marriage and Family*, 68: 363-372.

Evertsson, M. & Nermo, M. (2004) Dependence Within Families and the Division of Labor: Comparing Sweden and the United States. *Journal of Marriage and Family*, 66: 1272-86.

Evertsson, M. & Nermo, M. (2007) Changing Resources and the Division of Housework: A Longitudinal Study of Swedish Couples. *European Sociological Review,* 23: 455-470.

Evertsson, M. (2006) The Reproduction of Gender: Housework and Attitudes Towards Gender Equality in the Home among Swedish Boys and Girls. *British Journal of Sociology*, 57: 415-436.

Fenstermaker Berk, S. (1985) *The Gender Factory. The Apportionment of Work in American Households.* New York: Plenum.

Flood, L. & Gråsjö, U. (1997) Tid för barn, tid för arbete. En undersökning av svenska hushålls tidsanvändning, i Ahrne, G. & Persson, I (red.) *Familj, makt och jämställdhet*. SOU 1997:138.

Försäkringskassan (2009) www.forsakringskassan.se (hämtat 2009-11-25)

Försäkringskassan Statistik 2005:1. *Föräldrapenning – att mäta hälften var*.

Fuwa, M. (2004) Macro-level Gender Inequality and the Division of Household Labor in 22 Countries. *American Sociological Review*, 69: 751-767.

Gähler, M. (1998) *Life after divorce. Economic, social and psychological well-being among Swedish adults and children following family dissolution.* Stockholm: Institutet för social forsknings avhandlingsserie nr. 32.
Gähler, M. (2001) Bara en mor – ensamstående mödrars ekonomiska levnadsvillkor i 1990-talets Sverige, i Bergmark (red.) *Ofärd i välfärden*, Kommittén Välfärdsbokslut, SOU 2001:54.
Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age.* Cambridge: Polity Press.
Greenstein, T.N. (2000) Economic Dependence, Gender, and the Division of Labor in the Home: A Replication and Extension. *Journal of Marriage and the Family*, 62: 322-335.
Halleröd, B. (2005) Sharing of Housework and Money Among Swedish Couples: Do they Behave Rationally? *European Sociological Review*, 21: 273-288.
Hobson, B. (2000) Economic Citizenship: Reflections through the European Union Policy Mirror, i Hobson, B (red.) *Gender and Citizenship in Transition*. New York: Routledge.
Layder, D. (1998) *Sociological Practice. Linking Theory and Social Research.* London: Sage.
Lundqvist, Å. & Roman, C. (2009) Politiska regleringar och akademisk diskurs. Svensk familjepolitik under 70 år, i Fink, J. & Lundqvist, Å. (red.) *Genus, familj och socialpolitik. Historiska och komparativa perspektiv*. Stockholm: Liber.
Lönestrukturstatistiken (2009) www.scb.se/Pages/TableAndChart____149087.aspx (hämtat 2010-11-10)
Mandel, H. & Semyonov, M. (2005) Family Policies, Wage Structures, and Gender Gaps: Sources of Earnings Inequality in 20 Countries. *American Sociological Review*, 70: 949-67.
Morgan, D. (1996) *Family Connections. An introduction to Family Studies.* Cambridge: Polity Press.
Nordenmark, M. (2004) Does Gender Ideology Explain Differences between Countries Regarding the Involvement of Women and of Men in Paid and Unpaid Work? *International Journal of Social Welfare*, 13: 233-43.
Oláh, Sz. L. (2001) Gender and family stability: Dissolution of the first parental union in Sweden and Hungary. *Demographic Research* 4, article 2 (www.demographicresearch.org)
Roman, C. (1999) Inte av kärlek allena. Makt i hushållsarbetets fördelning. *Sociologisk forskning*, 36: 33-52.
Roman, C. (2004) *Familjen i det moderna. Sociologiska sanningar och feministisk kritik*. Lund: Liber.
Roman, C. & Peterson, H. (2011) *Familjer i tiden. Förhandling, kön och gränslöst arbete.* Umeå: Boréa.
Ruhm, C. J. (1998) The Economic Consequences of Parental Leave Mandates: Lessons from Europe. *Quarterly Journal of Economics*, 113: 285-317.
Statistiska Centralbyrån (2009) *Beskrivning av Sveriges befolkning 2008.*
Statistiska Centralbyrån (2010a) *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2010.*
Statistiska Centralbyrån (2010b) Pappor jobbar mest av alla. *Välfärd* nr 2, 2010
Sveriges kommuner och landsting (2011) www.skl.se (hämtat 2011-02-28)
Tronto, J. C. (1993) *Moral boundaries. A Political Argument for an Ethic of Care*. London: Routledge.
West, C. & Zimmerman, D.H. (1987) Doing Gender. *Gender and Society*, 1: 125-151.

Bilaga 1 Brev till mödravårdscentraler

2009-xx-xx

Till

Hej!

Vid Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet, och Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap, Örebro universitet, bedrivs just nu ett forskningsprojekt om föräldraskap och vardagsliv. Projektet leds av fil dr Marie Evertsson vid SOFI. Ett av projektets syften är att studera hur blivande föräldrar resonerar kring sådant som hushållsarbete, föräldraledighet, yrkesarbete och karriär. Resultaten är ämnade att bidra till ökad kunskap om hur föräldraskap påverkar kvinnors och mäns levnadsvillkor och kan också komma att användas som grund för politiska beslut kring den framtida familjepolitiken.

Vi skriver till er med förhoppningar om att kunna få kontakt med möjliga intervjupersoner genom er mödravårdsverksamhet. Om några dagar kommer vi ringa er för att höra oss för om dessa möjligheter.

Med vänliga hälsningar

Katarina Boye
Institutet för social forskning
Stockholms universitet
tel. 08-674 79 97 / 070-429 74 45
katarina.boye@sofi.su.se

Jenny Ahlberg
Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap
Örebro universitet
tel. 019-30 13 99 / 073-652 17 50
jenny.ahlberg@oru.se

Bilaga 2 Informationsfolder

Kontaktpersoner:

Jenny Ahlberg
fil dr i sociologi, Örebro universitet
Telefon: 019-30 13 99
E-post: jenny.ahlberg@oru.se

Katarina Boye
fil dr i sociologi, Stockholms universitet
Telefon: 08-674 79 97
E-post: katarina.boye@sofi.su.se

Projektledare:
Marie Evertsson, fil dr i sociologi, Institutet för social forskning, Stockholms universitet

Stockholms universitet

ÖREBRO UNIVERSITET
AKADEMIN FÖR HUMANIORA, UTBILDNING OCH SAMHÄLLSVETENSKAP

Vi söker intervjupersoner!

Forskningsprojekt:

Mellan dröm och verklighet

Studier av föräldraskap och vardagsliv

Forskningsprojektet

I ett samarbete mellan Stockholms och Örebros universitet pågår just nu ett forskningsprojekt om föräldraskap och vardagsliv i samband med barns födelse. Studien finansieras av Vetenskapsrådet. För att få en inblick i planer och önskemål inför barnets ankomst skulle vi som en del i detta projekt vilja intervjua blivande pappor och mammor. Särskilt intresserade är vi av frågor som har med föräldraledighet, hushållsarbete och yrkesarbete att göra.

Intervjupersoner

Vår önskan är att på detta sätt komma i kontakt med yrkesverksamma, sammanboende par som väntar sitt första barn och är i den senare delen av graviditeten. Vi skulle vilja göra intervjuer med både den blivande pappan och den blivande mamman. Själva intervjun beräknas ta en till två timmar.

Mannen och kvinnan kommer att intervjuas var och en för sig, och allt som sägs i intervjuerna kommer att vara konfidentiellt. Med andra ord kommer den information vi får ta del av att anonymiseras på ett sätt som gör att det som sägs inte kan kopplas till person. På så sätt blir de personer som deltar i studien anonyma.

Resultaten

Resultaten av vår studie kommer att öka kunskapen om hur par som väntar sitt första barn vill organisera sina vardagsliv, och hur de resonerar och planerar inför barnets ankomst. Resultaten kan också få betydelse för den familjepolitiska diskussionen. På så sätt kommer intervjupersonerna att bidra till såväl forskningens som familjepolitikens utveckling.

Får vi intervjua er?

Skulle ni kunna tänka er att ställa upp på en intervju? Det vore vi väldigt glada och tacksamma för. Fyll i så fall i intresseblanketten och lämna den i vår ”brevlåda” på Mödravårdcentralen. Vi kommer då att kontakta er via e-post eller telefon för att bestämma tid och plats för intervjun som passar er. Då kan vi också ge mer information om studien, samtidigt som ni får möjlighet att ställa frågor om ni undrar över något.

Redan nu vill vi också passa på att nämna att vi gärna skulle vilja genomföra ytterligare en intervju cirka ett och ett halvt år efter barnets födelse.

Hör gärna av er om ni har några frågor och vill veta mer om projektet! Kontaktuppgifter finns på baksidan av foldern.

Bilaga 3 Webbannonsen

När man klickade på webbannonsen länkades man vidare till en sida med motsvarande information som fanns i den tryckta informationsbroschyren. Intresserade personer ombads att kontakta oss via telefon eller e-post.

Webbannonsen fanns i en större och en mindre variant.

Bilaga 4 Beskrivning av paren

Par 1, Linda och Emil. Båda är i 35-årsåldern och har högskoleutbildning. De har tillsvidareanställningar och tjänar ungefär lika mycket. Paret bor i bostadsrätt i en storstad.

Par 2, Eva och Erik. Båda är strax över 30 år och har högskoleutbildning. De har tillsvidareanställningar och tjänar ungefär lika mycket. De bor i en bostadsrätt i en storstad.

Par 3, Therese och Lukas. Båda är strax över 30 år. De är högskoleutbildade och har tillsvidareanställningar. Paret bor i bostadsrätt i en storstad. Lukas inkomst är högre än Thereses.

Par 4, Lena och Carlos. Lena är ca 30 år medan Carlos är strax över 35 år. Båda är högskoleutbildade och har tillsvidareanställningar. De bor i bostadsrätt i en storstad. Carlos inkomst är högre än Lenas.

Par 5, Sofia och Johannes. Båda är strax under 30 år. Sofia har en kvalificerad yrkesutbildning och Johannes en högskoleutbildning. Båda har tillsvidareanställningar och de tjänar ungefär lika mycket. De bor i hyresrätt i en storstad.

Par 6, Ninna och David. Båda är i 35-årsåldern och har högskoleutbildning. David har en tillsvidareanställning medan Ninnas anställning är tidsbegränsad och upphör vid tiden för barnets födsel. De bor i bostadsrätt i en storstad. David har högre inkomst än Ninna har.

Par 7, Ylva och Anders. Båda är ca 30 år. De har högskoleutbildning och tillsvidareanställningar. Paret bor i bostadsrättsradhus i en mellanstor stad. Anders tjänar mer än Ylva.

Par 8, Ellen och Petter. Båda är i 25-årsåldern. Ellen har gymnasieutbildning och Petter högskoleutbildning. Ellen arbetar deltid i en tidsbegränsad timanställning som upphör vid tiden för barnets födsel. Utöver det är hon timanställd på ett par andra arbetsplatser där hon gör mindre insatser då och då. Petter har en tillsvidareanställning. Paret bor i hyresrätt i en storstad. Petter tjänar mer än Ellen.

Par 9, Stina och Per. Stina är i 35-årsåldern och Per ca 30 år. Per har gymnasieutbildning och Stina högskoleutbildning. Båda har tillsvidareanställningar och de tjänar ungefär lika mycket. De bor i bostadsrätt i en storstad.

Par 10, Isabella och Markus. Isabella är strax under 30 år och Markus i 35-årsåldern. De har båda universitetsutbildningar och är tillsvidareanställda. De bor i hyresrätt i en storstad. Markus tjänar mer än Isabella.

Par 11, Sara och Simon. Båda är i trettioårsåldern och högskoleutbildade. Båda har tillsvidareanställningar och tjänar ungefär lika mycket. De bor i en storstad i bostadsrätt.

Par 12, Maria och Patrik. Maria är drygt 30 år och Patrik är 40 år. Båda har högskoleutbildning och har tillsvidareanställningar. Maria har en högre inkomst än Patrik. Paret bor i bostadsrätt i en storstad.

Par 13, Sofie och Mike. Båda är strax över 30 år och har högskoleutbildningar bakom sig. De har båda tillsvidareanställningar och deras inkomster är ganska lika. Bostaden är en bostadsrätt i en storstad.

Par 14, Kajsa och Andreas. Både Kajsa och Andreas är cirka 30 år. Båda är högskoleutbildade och har tillsvidareanställningar. De bor i en hyresrätt i en mellanstor stad. Andreas inkomst är något högre än Karins.

Par 15, Karin och Peter. Båda är mellan 25 och 30 år. Karin har högskoleutbildning och Peter har en yrkesutbildning. De bor i ett eget hus i en mellanstor stad. Båda har tillsvidareanställningar. Peters inkomst är högre än Karins.

Par 16, Ellinor och Stefan. Båda är mellan 30 och 35 år. Både Ellinor och Stefan är högskoleutbildade och har tillsvidareanställningar. Paret bor i en mellanstor stad i ett eget hus. Ellinors inkomst är högre än Stefans.

Par 17, Elin och Dan. Elin är 30 år och Dan strax över 30 år. Båda är högskoleutbildade och har tillsvidareanställningar. Dan har en högre inkomst än Elin. De bor i en hyresrätt i en mellanstor stad.

Par 18, Tina och Niklas. Båda är i 35-årsåldern. De är högskoleutbildade och har tillsvidareanställningar. Paret bor i en bostadsrätt i en storstad. Niklas inkomst är högre än Tinas.

Par 19, Kristina och Lars. Båda är cirka 30 år. Kristina har en högskoleutbildning, Lars har gymnasieutbildning. Båda har tillsvidareanställningar och paret bor i en hyresrätt i en mellanstor stad. Kristinas inkomst är högre än Lars.

Par 20, Emma och Magnus. Båda är mellan 25 och 30 år. Emma är högskoleutbildad, Magnus har gymnasieutbildning men är högskolestuderande. Emma har en tidsbegränsad anställning som upphör samtidigt vid tiden för barnets födsel. Emmas inkomst är högre än Magnus. De bor i en hyresrätt i en mellanstor stad.

Bilaga 5 Intervjuguide

Mellan dröm och verklighet.
Studier av föräldraskap och vardagsliv
(*TransParent Sweden*)

Intervjuguide

Inledning

Presentation av studien

- Hur vardagen fungerar för blivande föräldrar som båda är yrkesverksamma.

- Bättre kunskap om pars vardagsliv och arbetsfördelning och våra forskningsresultat kan också få betydelse för framtida familjepolitiska åtgärder.

Intervjun

Intervjun kommer att handla om

- Hur din och din partners vardag ser ut idag
- Hur er vardag kanske har *förändrats* under relationens gång
- Vilka tankar, planer och önskemål som *du* har för tiden efter barnets ankomst, speciellt hur ni planerar föräldraledigheten och hur du tror att vardagen kommer att bli efter att barnet kommit.

Intervjun kommer att ta mellan en och två timmar.

Tid att passa?

Inspelning

- OK att jag spelar in intervjun?
- Det underlättar mycket, svårt att lyssna och anteckna samtidigt.
- Självklart är du anonym i vår undersökning.
- Erbjudande om att läsa igenom och godkänna en utskrift av intervjun.
- Rätt att avbryta intervjun när som helst, ställa frågor om någonting är oklart under intervjun.
- Har du några frågor nu innan vi sätter igång?

Enkät och kontaktuppgifter

Medan jag förbereder mig får du här en enkät att fylla i. Det är lite bakgrundsinformation som är bra för oss att ha. Här är också en blankett med kontaktuppgifter.

1. Sysselsättning

Kan du beskriva din jobbsituation?
- Var jobbar du? Vad jobbar du med?
- heltid/deltid
- anställningsform
- Har någonting av detta ändrats pga. att du ska ha barn?

Är du nöjd med din arbetssituation?
- Varför/varför inte?
- Finns det nåt som du inte är nöjd med? Exempel.

Har du några fritidsintressen?
- Vad?
- Hur mycket tid tar de?

2. Att bli ett par

Hur länge har du känt din partner?

Och när flyttade ni ihop? Vilket år var det?
- Hur kom det sig att ni flyttade ihop just då?

Vad gjorde du då?
- studier, jobb, yrke

Vad gjorde din partner då?

Vad gör din partner nu?

Hur såg era inkomster ut då?
- Var det någon av er som tjänade mer?

Hur gjorde ni med pengarna?
- gemensam eller separat ekonomi
- Hur kom ni fram till den lösningen?
- Hur gör ni med pengarna idag (separat eller gemensam)?

Vad hade du för planer för ditt yrkesarbete när ni flyttade ihop?

3. Vardagsliv och hushållsarbete

Vardagsliv

Skulle du kunna beskriva en typisk vardag hemma hos er? Börja med när du går upp på morgonen och berätta vad som händer en vanlig dag.

Nuvarande arbetsdelning

Nu tänker jag fråga lite om hur ni fördelar arbetet hemma:

Hur fördelar ni hushållsarbetet mellan er? [Vem gör vad hemma?]
- Före graviditeten!
- Vad är det för arbete du tänker på?

Hur har ni kommit fram till det?

Vem tar hand om (hur kommer det sig)
-städning (småplock, storstädning, pynta)
- matlagning *(om det framgått ovan att någon av parterna lagar maten en vanlig dag, är det alltid så?)*
- disk
- handla mat
- tvätt
- reparationer/underhåll
- betala räkningar
- tillverka saker (bygga, sy)

Hur har ni kommit fram till den här fördelningen?

Om du skulle uppskatta, ungefär hur mycket tid lägger du på hushållsarbete sammanlagt en vanlig vecka?

Hur mycket tid lägger din partner på hushållsarbete en vanlig vecka?

Är det nån av er som oftare tar initiativ till att hushållssysslorna utförs?
- Exempel, hur kan det gå till?
- Hur kommer det sig?

Är det nån av er som ägnar mer tid åt hushållsarbete?
- Hur kommer det sig?

Händer det att ni pratar om vem som ska göra vad hemma?
- När gjorde ni det senast?
- Kan du berätta om det?
- Vem brukar starta dessa diskussioner?
- Vad blir effekten eller konsekvensen av det?
- Om ni inte pratar om det, hur kommer det sig då att det har blivit som det har blivit (med arbetsfördelningen)?

Har det hänt nån gång att ni har haft olika åsikter om hur hushållsarbetet ska fördelas?
- När var det senast?

- Vad hände då?
- Är det vanligt?

Finns det nåt som du tycker är mindre bra med fördelningen?
- Har du pratat med din partner om det? (Om inte, varför)
- När gjorde du det senast?
- Vad hände då?
- Blev det någon förändring/förbättring?

[Om det behövs:]
Är det någon av er som oftare får sin vilja igenom när det kommer till hushållsarbetet?
- Kan du utveckla det, ge ett konkret exempel?

Arbetsdelningen tidigare i förhållandet

Kommer du ihåg hur ni fördelade hushållsarbetet när ni flyttade ihop?
- Hur kom den arbetsdelningen till?

Om du skulle uppskatta, tror du att hushållsarbetet tog lika mycket tid då som idag?

Finns det nåt i hushållsarbetet som har förändrats under tiden ni bott ihop?
- Vad?
- Vad hände då?
- När var det?
- Pratade ni om det?
- Är du nöjd med den förändringen?

Händelser

Är det några speciella saker som hänt i ert liv som har påverkat ert hushållsarbete?
- När var det?
- Berätta om händelsen.
- Fick det långsiktiga effekter (på vilket sätt, ge exempel, positivt/negativt)?

[Exempel att ta om det behövs:]
Graviditeten
Påbörjad eller avslutad utbildning
Yrkesmässiga förändringar
Arbetslöshet
Resor pga. jobbet / faser av särboende
Åtaganden på fritiden
Flytt
Hälsoproblem
Giftermål
Relationsproblem

Tycker du att det har blivit ungefär som du förväntade dig när ni flyttade ihop?

4. Planer och önskemål för tiden efter födseln

Nu skulle jag vilja prata lite om dina tankar och funderingar om beslutet att skaffa barn och kring framtiden med ert barn.

Att skaffa barn

Kan du berätta lite om hur det kommer sig att ni skaffar barn just nu?
- Hur resonerade ni?
- Var det nåt som måste vara uppfyllt? Vad är viktigast?

Hade ni samma syn på det?
- Har ni diskuterat länge?
- Var det nån som var mer drivande?

Tiden kring födseln och året efter

Förbereder du dig på nåt sätt på att barnet ska komma?
- Berätta hur.

Förbereder din partner sig på nåt sätt?
- Förbereder ni er lika mycket?
- Rent praktiskt, vem köper kläder, barnvagn etc.
- Vem initierar detta?
- Hur är det med besök till MVC nu under graviditeten, vem går?

Hur tänker du kring tiden efter att barnet kommit, hur tror du vardagen kommer att bli?
- Kommer den att förändras?

Är det här något du och din partner har pratat om?

Tidigare pratade vi om dina fritidsintressen, hur tänker du kring det efter att barnet har kommit?

Föräldraledigheten

Hur tänker ni göra med föräldraledigheten?
- Vem börjar?
- Hur länge?
- Varför?

Hur har ni kommit fram till det?
- Vad var viktigt för er att ta hänsyn till? Var det nåt särskilt som var viktigt?
- Har ni samma syn på det?
- Har ni pratat om det? Vem initierade diskussionen?
- kom ihåg de 4 ”skäl” som nämns av Bekkengen: ekonomiska skäl, attityder på arbetsplatsen, kvinnan som inte delar med sig och traditionella könsroller

Hur uppfattar du din arbetsplats när det gäller inställning till föräldraledighet?
- kollegerna
- chefer
- Finns policies?
- Ge gärna exempel på någon situation där frågan har kommit upp

Och hur uppfattar du din partners arbetsplats när det gäller inställning till föräldraledighet?

Har du pratat med din arbetsgivare om dina planer för föräldraledigheten?
- Hur reagerade han/hon?
- Har du pratat med dina kollegor?

När berättade du för din arbetsgivare att du skulle vara föräldraledig?
- Var det nåt som gjorde att du berättade just då?

Har arbetsgivaren/din chefs reaktion påverkat dina planer för föräldraledigheten?
- På vilket sätt?

Yrkesarbetet

När du är hemma och föräldraledig, har ni pratat om hur din partner ska jobba då?
- Kommer din partner ändra sina arbetstider?
- Är du nöjd med hur mycket din partner jobbar nu?

Och när din partner är hemma, hur kommer du jobba då?
- Hur kom ni fram till det? Hur resonerade ni då?

På lite längre sikt, hur tänker du dig att ditt yrkesliv kommer se ut efter barnets födelse?
- vardagen på arbetet, arbetstid.
- Om barnet blir sjukt, hur tror du att ni gör då?
- ev. karriärutveckling [om det passar]
- Din partners yrkesliv på sikt?
- Har ni pratat om det här? Hur kommer det sig att ni tänker göra såhär?

Tiden med barnet

Hur tror du att det kommer vara att vara föräldraledig?
- Har du några konkreta planer för din föräldraledighet?

Har ni pratat om hur ni ska göra med den vardagliga omsorgen om barnet när en av er är föräldraledig?
- Vem gör vad under föräldraledigheten?

Hur tror du det blir på längre sikt med den vardagliga omsorgen om barnet?
- Vem kommer att göra vad?
- Hur kommer det sig att du tror det?
- Har ni pratat om det?

Finns det någon som kan hjälpa er, familj eller vänner?

Hushållsarbetet

Har ni pratat om hushållsarbetet under föräldraledigheten?
- Hur tror du det blir jämfört med idag?
- när du är ledig
- när din partner är ledig
- hur kommer det sig?

Hur tror du det blir när båda har gått tillbaka till arbetet igen?

Barnomsorg

Hur tänker ni göra när föräldraledigheten är slut?
- Har ni pratat om barnomsorg ännu?
- Vem tog upp den diskussionen?

När har du/ni tänkt att barnet ska börja i så fall?
- Hur kommer det sig?
- Varför tycker ni att det är bra?
- Har ni pratat om det?
- Har ni samma syn på det?

Omgivningen

Har du pratat med andra (vänner och familj/släkt) om era planer? [föräldraledighet och barnomsorg, yrkesarbete]
- Fanns det någon speciell anledning till det?
- Har de haft åsikter?
- Hur har de gjort?
- Har det påverkat er?

Om du skulle jämföra era planer för t.ex. föräldraledigheten med hur era nära vänner eller familj skulle göra, skiljer de sig åt? Eller är de ungefär lika?

Planer på längre sikt

Hur tror du att ditt liv kommer att se ut om två år?
- yrkesliv
- boende

Tror du att ni kommer vilja ha fler barn?
- Varför/varför inte?
- Har ni pratat om det?
- Har ni samma syn?

Vilka förväntningar har du på ditt yrkesliv på lång sikt, säg 5-10 år?

5. Ideal

[Om det inte har framkommit redan:]

Hur tycker du idealt att man ska dela upp arbetet i hemmet mellan sig?

Har du något ideal när det gäller fördelningen av föräldraledigheten?
- Hur ser det ut?

Har du någon i din bekantskapskrets som har det så?

[Om det passar att fråga denna intervjuperson:]

Skulle du kunna tänka dig att [barnets pappa] tar ut den största delen av föräldraledigheten?
- Varför/varför inte?
- Tror du att han skulle kunna tänka sig det? (Om nej, varför inte?)

Skulle du kunna tänka dig att [barnets mamma] tar ut den största delen av föräldraledigheten?
- Varför, varför inte?
- Tror du att hon skulle kunna tänka sig det? (Om nej, varför inte?)

Jämställdhet mellan kvinnor och män är något som ofta tas upp i samhällsdebatten. Hur ser du på den frågan?
- Vad innebär jämställdhet för dig?
- Är jämställdhet viktigt för dig?

6. Annat

Finns det andra aspekter som känns viktiga i sammanhanget och som vi inte har pratat om?

7. Avslut

Tårtdiagrammen

Sammanfatta lite av det vi nyss har pratat om med hjälp av några tårtdiagram.

Ev. snöboll

Har du möjligtvis ett par i din bekantskapskrets som också väntar barn och som du tror skulle vara beredda att svara på våra frågor?
Tror du vi kan få kontakta paret?
[Ifall det finns möjlighet skriv upp telefonnumret]
Check stickprovskriterier:
- Väntar detta par sitt första barn?
- Är båda partners yrkesverksamma?
- Bor båda partners på samma adress?

En ny intervju

Tack så mycket!

Vi kommer att kontakta dig igen om ca 1,5 år för att höra om en ev. ny intervju om hur du och din familj har haft det under den här tiden, jag hoppas det går bra.

Som jag tidigare nämnt kommer du att få möjlighet att läsa en utskrift av intervjun senare. [skicka per post eller mail? Kan ta ett par månader innan utskriften är klar.]

Bilaga 6 Diagram

Hur skulle du helst vilja att er tid med barnet delas upp när barnet är ungefär ett och ett halvt år?

Dela upp ”tårtan” i den del av tiden som du är med barnet och den del av tiden som din partner är med barnet.

Exempel:

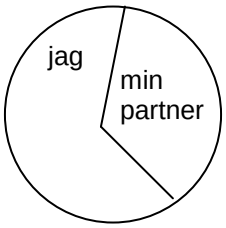

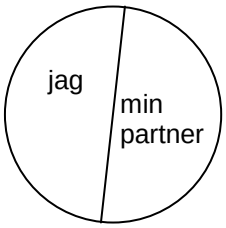

Hur skulle du helst vilja att era hushållssysslor delas upp när barnet är ungefär ett och ett halvt år?

”Tårtan” symboliserar den totala tiden som behövs för att genomföra hushållssysslorna. Dela upp den i den del som du helst skulle vilja att du utför och den del som du helst skulle vilja att din partner utför.

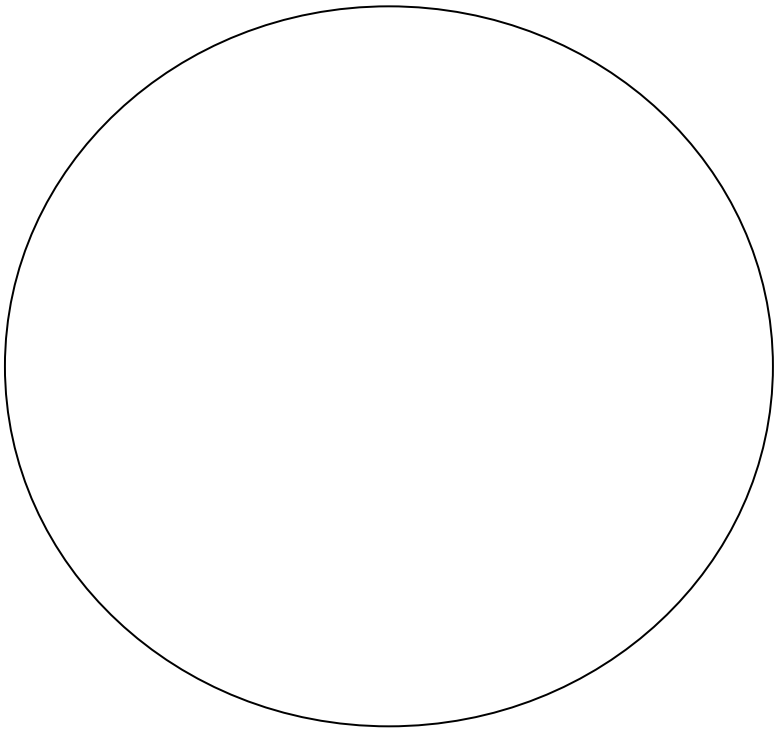

Exempel:

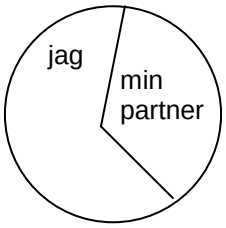

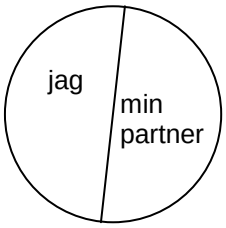

Hur mycket skulle du vilja att du och din partner yrkesarbetar när föräldraledigheten är slut för er båda?

Jag: _____ timmar/vecka

Min partner:_____ timmar/vecka

Hur fördelar ni hushållssysslorna nu?

”Tårtan” symboliserar den totala tiden som behövs för att genomföra hushållssysslorna.
Dela upp den i den del som du utför och den del som din partner utför.
Obs. bortse från eventuella tillfälliga förändringar pga. graviditeten.

Exempel:

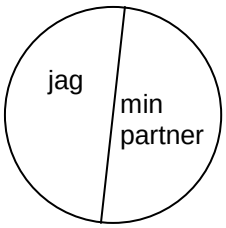

Bilaga 7 Enkät

Enkätfrågor

- **Ange ditt födelseår:**

  År: _____

- **Ange din födelseort och ditt födelseland:**

  Ort och land: _____

- **Ange dina föräldrars födelseort och födelseland:**

  Ort och land: _____

  _____

- **Vilken är din högsta utbildning?**

  O Högst grundskola
  O Yrkesinriktad gymnasieutbildning
  O Teoretisk gymnasieutbildning (HSENT eller NV/T/SP)
  O Högskola/universitet, grundnivå
  O Högskola/universitet, avancerad nivå (master eller forskarutbildning)
  O Annat: _____

- **Har du utbildat dig till något specifikt yrke?**

  Ange yrke så detaljerat som möjligt.

  O Ja, jag är utbildad till: _____

  _____

  O Nej

- **Vilket yrke arbetar du inom nu?**

  Ange yrke så detaljerat som möjligt.

  Jag arbetar som: _____

  _____

- **Vilken typ av anställning har du?**

  O Heltid
  O Deltid
  O Väldigt kort arbetstid/arbetar timvis

- **Ungefär hur många timmar arbetar du en vanlig vecka (inkl. ev. övertid):**

  _____ timmar/vecka

- **Har du en fast eller tidsbegränsad anställning?**

  O Fast anställning
  O Tidsbegränsad anställning

- **Vilken är din inkomst per månad före skatt?**

  O mindre än 10 000 kr
  O mellan 10 000 och 14 999 kr
  O mellan 15 000 och 19 999 kr
  O mellan 20 000 och 24 999 kr
  O mellan 25 000 och 29 999 kr
  O mellan 30 000 och 34 999 kr
  O mellan 35 000 och 39 999 kr
  O 40 000 kr eller mer

- **Hur mycket tjänar din partner?**

  O Ungefär lika mycket som jag
  O Mer än jag
  O Mindre än jag

- **Vad har ni för boende?**

  O Hyreslägenhet, första hand
  O Hyreslägenhet, andra hand
  O Bostadsrättslägenhet
  O Eget hus (fristående eller rad/kedjehus)
  O Annat: _____

- **Vilken graviditetsvecka är du/din partner i nu?**

  Vecka: _____

Tidigare utgivet:
Sociology at Örebro University

Work in progress, no 1
Den psykiatriska problematiken och den problematiska psykiatrin
Författare: Erik Flygare

Work in progress, no 2
Handikappforskning som tvärvetenskap
Författare: Berth Danermark

Work in progress, no 3
Enkla och komplexa samhandlingssystem. Bidrag till en strukturell handlingsteori.
Författare: Björn Erikson

Work in progress, no 4
Företrädare och ställföreträdare Om sociala handlingspositioner
Författare: Björn Erikson

Work in progress, no 5
Mobbning: en sociologisk diskussion
Författare: Björn Erikson

Work in progress, no 6
Det sociologiska institutionsbegreppet
Författare: Björn Erikson

Work in progress, no 7
Noise and newts: public engagement in the UK and Sweden
Författare: Linda Soneryd & Sue Weldon

Work in progress, no 8
Den dödfödda demokratin? Om Zygmunt Baumans politiska sociologi
Författare: Mikael Carleheden

Work in progress, no 9
Från hybris till hjälplöshet? Riskreglering i det senmoderna samhället.
Författare: Ylva Uggla

Work in progress, no 10
Representation, deltagande eller samtal? Demokratiteoretiska responser på dagens

miljöproblem.
Författare: Rolf Lidskog & Ingemar Elander

Work in progress, no 11
Arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete i Svenska kyrkan – En fallstudie
Författare: Anders Bruhn, Martin Lind & Louise Svensson

Work in progress, no 12
Dream of perfection – A comparison of Camus' and Bauman's exploration of totalitarianism
Författare: Fuat Deniz

Work in progress, no 13
Kritisk teoretisk metodologi eller konsten att bedriva teoretisk och normativ forskning
Författare: Mikael Carleheden

ISSN 1404-4145
Editors: Anders Bruhn, Christine Roman